

Täysistunto

Tiistai 24.1.2023 klo 14.00—20.48

3. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. ja 2. osa Näkymiä seuraavien sukupolvien Suomeen

Valtioneuvoston selonteko VNS 16/2022 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään tulevaisuusvaliokuntaan, jolle muut valiokunnat voivat antaa lausunnon viimeistään 17.2.2023.

Pääministeri Sanna Marinin 10 minuutin mittaisen esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Aluksi pidetään ryhmäpuheenvuorot, joiden pituus on enintään 5 minuuttia. Muiden etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia. Lisäksi voin myöntää harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja. Lähetekeskusteluun varataan ensi vaiheessa enintään puolitoista tuntia.

Nyt pääministeri Marin, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.02 **Pääministeri Sanna Marin** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtioneuvosto on antanut tulevaisuusselonteon eduskunnalle vaalikausittain jo liki 30 vuoden ajan. Nyt eduskunnalle annettu selonteko on kaksiosainen kokonaisuus, [Hälinää — Puhemies koputtaa] joka on tehty yhteistyössä kaikkien ministeriöiden kanssa sekä kansalaisia kuullen. Eduskunta ja hallitus käsittelevät selontekoa yhdessä, tiiviissä vuoropuhelussa. Samalla selonteko tarjoaa mahdollisuuksia laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun Suomen tulevaisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

Koronapandemia ja Venäjän hyökkäyssodasta johtuva turvallisuusympäristön muutos ovat tehneet toimintaympäristöstämme aiempaa epävarmemman. Tämä edellyttää valtionhallinnolta kykyä käsitellä epävarmuuksia ja reagoida niihin poikkihallinnollisesti. Samalla tarve ennakoivammalle päätöksenteolle on kasvanut.

Tulevaisuustyön tavoitteena ei ole ennustaa tulevaisuutta. Sen tarkoitus on avartaa ajattelua, haastaa oletuksia ja kasvattaa tietoisuutta mahdollisista vaihtoehtoisista kehityskuluista. Ennakointi on välttämätön osa strategista päätöksentekoa, ja sitä on tarpeen jatkaa ja vahvistaa.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa on tehty ensimmäistä kertaa virkатыönä kaikkien ministeriöiden yhteistyössä. Selonteossa kuvataan neljä erilaista skenaariota maailmasta ja Suomen roolista. Vahvuuksien sijaan skenaariotyössä keskitytään epävarmuuksien tunnistamiseen. Skenaarioiden taustalla ovat tulevaisuusselonteossa tun-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

nistetut muutostekijät politiikassa, ympäristössä, taloudessa, teknologiassa ja yhteiskunnassa. Näitä ovat esimerkiksi ilmastonmuutos, Venäjän kehitys, suurvaltapolitiikka, työn murros, eriytyvä alue- ja kaupunkikehitys ja tki-toiminnan merkitys kasvun tukena.

Skenaariossa ”yhteistyön maailma” Pariisin ilmastopimuksen täytäntöönpano on onnistunut ja kestävä kehityksen tavoitteet suurelta osin saavutettu. ”Kiihtyneen kilpailun maailmassa” yhteiskunnat ja yksilöt jakautuvat voittajiin ja häviäjiin. ”Itäisessä maailmassa” Kiina on noussut taloudelliseksi ja poliittiseksi johtovaltioksi. ”Murtuvassa maailmassa” ilmasto matkaa kohti viiden asteen lämpenemistä ja globaali turvallisuus on heikentynyt dramaattisesti.

Jokaiseen skenaarioon liittyy Suomen kannalta riskejä ja mahdollisuuksia. Skenaariopolut vuoteen 2040 havainnollistavat, miten nämä erilaiset skenaariot voisivat kehittyä. Osana selontekotyötä on pyritty myös tunnistamaan toimenpiteitä, joilla erilaisiin skenaarioihin voidaan varautua.

On hyvä muistaa, että skenaariot eivät ole ennusteita ja moniin kehityskulkuihin voidaan vaikuttaa. Osana tulevaisuusselontekoa on tunnistettu myös tavoitteita ja toimenpiteitä, jotka eivät riipu mistään skenaariosta. Esimerkiksi Euroopan unioni on skenaariosta riippumatta Suomen tärkeimpiä ulkosuhteiden ja talouden viitekehyksiä. Lisäksi Suomessa on välttämätöntä vahvistaa osaamista ja sivistystä koulutuksen ja tutkimuksen avulla. Koulutukseen panostaminen on myös keskeinen keino vähentää eriarvoisuutta tulevaisuudessa.

Osaamistason nousu ja työurien pidentyminen ovat olennaisia tekijöitä toimivien työmarkkinoiden ja Suomen kilpailukyvyn kannalta kaikissa skenaarioissa. Tki-toimintaa ja innovaatioiden hyödyntämistä on vahvistettava. Erityisesti on huolehdittava pk-yritysten kyvystä pysyä mukana digitalisaation ja tekoälyn kehityksessä. Kestävä tulevaisuuden kannalta on välttämätöntä, että Suomi on hiilineutraali viimeistään vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen pian sen jälkeen. Julkisen talouden tulee olla kestävällä pohjalla ja velkasuhde pidettävä hallittavana pitkällä aikavälillä.

Selontekotyö antaa meille välineitä rakentaa ennakkoivaa hallintoa. Selonteon avulla on luotu perusta koko valtioneuvoston yhteiselle ennakoinnin toimintatavalle ja jatkuvalla toimintaympäristön seurannalle. Tämä pitää sisällään myös kansainvälisen ennakointiyhteistyön sekä tiiviin vuoropuhelun eduskunnan kanssa.

Arvoisa puhemies! Selonteon toisessa osassa pohditaan, miten otamme tulevat sukupolvet paremmin huomioon päätöksenteossa ja lainvalmistelussa. Yhteiskunnallisten ilmiöiden laajuus ja kansainvälisempi sääntely-ympäristö tekevät lainsäädäntötyöstä monimutkaisempaa kuin ennen. Tämä edellyttää entistä parempaa vaikutusarviointia lainsäädännöllä mutta myös strategisen tason ennakointia.

Suomi tukee EU:n paremman sääntelyn työtä ja kannattaa strategisen ennakoinnin käyttöönottamista sen osana. Suomen kansallinen ennakointijärjestelmä on malliesimerkki siitä, mihin komissio on työllään pyrkimässä. Ennakointijärjestelmämme perustuu laaja-alaiseen yhteistyöhön valtionhallinnon sisällä, tiiviiseen vuorovaikutukseen eduskunnan kanssa sekä sidosryhmien laajaan osallistamiseen. Myös komission varapuheenjohtaja Šefčovič on nostanut ennakointijärjestelmämme ja eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan esille positiivisina esimerkkeinä. [Sinuhe Wallinheimo: Parhaina koko Euroopassa!]

Selonteon toisessa osassa esitellään kansainvälisiä esimerkkejä tulevat sukupolvet huomioivista instituutioista sekä tavoista lisätä sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta. Kansainvälisesti on kehitetty ennakoinnin toimintatapoja erityisesti valtioiden hallinnois-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

sa. Instituutioista esimerkiksi OECD pyrkii kehittämään ennakoivaa ohjausta. Myös YK painottaa tulevien sukupolvien ja pitkän aikavälin huomioimista päätöksenteossa. Ylisukupolvinen oikeudenmukaisuus kuuluu olennaisesti kestävä kehityksen periaatteisiin. Se on velvollisuutta olla vaarantamatta tulevien sukupolvien tulevaisuutta niin ekologisen, sosiaalisen kuin taloudellisen kestävyuden näkökulmasta.

Arvoisa puhemies! Selontekotyötä ei ole tehty pelkästään ministeriöiden seinien sisällä. Osana selontekotyötä on kuultu ja osallistettu niin kansalaisia kuin sidosryhmiä. Valtioneuvoston kanslia on järjestänyt 50 dialogia Suomen tulevaisuudesta yhdessä Erätauko-säätiön kanssa. Niiden tavoitteena on ollut lisätä ymmärrystä eri taustoista tulevien ihmisten kokemuksista ja ajatusmaailmasta. Keskusteluilla ja osallisuuden vahvistamisella on tuettu myös oikeusministeriön Kansallinen demokratiaohjelma 2025:n tavoitteita. Ohjelmalla edistetään osallisuutta ja etsitään uudenlaisia tapoja vuorovaikutukseen hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan välillä.

Valtioneuvosto on eduskunnan edellyttämällä tavalla muuttanut selonteon valmistelua. Tulevaisuusselonteon valmistelu on kiinnitetty paremmin ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakointiin. Olemme eduskunnan edellyttämällä tavalla luoneet vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita. Olemme työstäneet myös sellaisia skenaarioita, joissa kansainvälisen yhteistyön kehityskulku ei ole toivotunlaista. Tämä ei ole ristiriidassa virallisten tavoitteiden edistämisen kanssa vaan varautumista vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin.

Arvoisa puhemies! Suomi on kansainvälisten arviointien mukaan viidettä vuotta peräkkäin maailman onnellisin sekä toista vuotta peräkkäin maailman parhaiten kestävyyttä edistävä maa. Meillä on paljon mahdollisuuksia rakentaa kestävämpää tulevaisuutta suhteellisen hyvistä lähtökohdista. Ydinkysymys on se, miten varmistamme tulevien sukupolvien mahdollisuudet onnelliseen ja kestäväan elämään. Tulevaisuusselonteko onkin keskustelunavaus seuraavien sukupolvien Suomesta.

Ennakoinnin suurimpana hyötynä ei aina ole tuotettu ennakointitieto vaan ennakoinnin taustalla oleva moniääninen ja yhteiskunnallinen keskustelu. Siksi dialogi Suomen tulevaisuudesta yhdessä niin kansalaisten kuin eduskunnan kanssa on äärimmäisen tärkeää ja arvokasta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset, pääministeri. — Ja nyt sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoro, edustaja Mäkisalo-Ropponen.

14.10 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ilahduttavaa, että tämän laajan selonteon laatimisessa on otettu huomioon edellisen tulevaisuusselonteon käsittelyn yhteydessä eduskunnan edellyttämät toimenpiteet ministeriöiden välisestä yhteistyöstä ja erilaisten skenaarioiden ja toimintamallien luomisesta. Myös kansalaisten osallisuus on huomioitu eri puolilla Suomea järjestettyinä tulevaisuusdialogeina.

Viime vuosien kriisit ovat tuoneet esille ennakoinnin merkityksen ja sen, ettei Suomessa ennakointitietoa ole hyödynnetty riittävästi esimerkiksi varautumissuunnitelmien tekemisessä. Kuten selonteossakin todetaan, meidän on myös löydettävä keinot, joiden avulla ennakointitieto saadaan paremmin ohjaamaan lainvalmistelua.

Puhemies! Selonteossa korostetaan tulevaisuusvalmiuksia, ja tärkeää on, että yhteiskunnassamme myös tulevaisuusviisaus lisääntyy. Tulevaisuusviisauteen kuuluu tulevaisuuden lukutaito, jonka tulisi olla kaikkien kansalaistaito, ja se pitäisi säilyttää kaikkien koulutukseen ja opiskeluun. Sen avulla meidän on mahdollista oppia kuvittelemaan erilaisia tu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

levaisuuksia ja laatia erilaisia tulevaisuuden skenaarioita. Poliitiikan tehtävä on tuuppia positiivisia skenaarioita eteenpäin ja toimia niin, etteivät negatiiviset toteudu.

Tulevaisuuden lukutaitoon kuuluu myös syntymättömien sukupolvien näkökulma: millaisen maailman jätämme heille. Tässä pohdinnassa korostuvat kestävä kehitys ja ilmaston lämpenemisen hidastaminen ja toisaalta myös siihen sopeutuminen. Yhteiskunnan ilmastokestävyys ja muutosresilienssin vahvistaminen on entistä tärkeämpää. Molempia asioita vahvistetaan tutkimustietoon perustuvalla päätöksenteolla ja kaikkien tahojen mukaan ottamisella ratkaisujen etsimiseen. Tietopohjan vahvistamisen lisäksi myös sen hyödynnettävyyttä on parannettava. Esimerkiksi sääilmiöihin ja ilmastomuutokseen liittyvien vaikutusten ja vahinkojen arvioinnissa ei Suomessa hyödynnetä kvantitatiivisia aineistoja läheskään täysimääräisesti eikä myöskään sopeutumistoimien vaikuttavuuden arviointia tehdä riittävästi.

Puhemies! Kestävään kehitykseen siirtymä on tehtävä oikeudenmukaisesti, sillä se on edellytys sille, että kansalaiset voivat hyväksyä toimenpiteet ja päätökset. Tärkeää on tunne siitä, että olemme yhdessä ja yhtenäinen kansakunta. Yhteisöllisyys syntyy avoimen dialogin, toistemme arvostamisen ja toinen toisiltamme oppimisen kautta. Vastakkainasettelu rakentaa rajoja ja estää oppimisen. Tällöin ei myöskään ole turvallista ilmapiiriä erilaisten tulevaisuuksien kuvittelemiselle. Toisaalta olemme osa globaalia maailmaa, ja esimerkiksi ilmaston lämpenemisen hidastamisen toimenpiteissä Suomen on oltava tiennäyttäjä. Se takaa meille myös kilpailuetua maailman koko ajan kasvavilla vihreän talouden markkinoilla. Esimerkiksi uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö, hoito ja suojele mahdollistavat yhteiskuntamme toiminnan ja ne työpaikat myös tulevaisuudessa. Uusilla ilmaston lämpenemistä hillitsevillä teknologioilla on maailmalla valtava kysyntä. Vihreä talous myös houkuttelee Suomeen lisää investointeja ja uusia yrityksiä. Suomi menestyy tulevaisuudessakin tutkimuksen, kehittämistyön, innovaatiotoiminnan ja laadukkaan koulutuksen avulla. Panostamalla näihin löydetään myös tulevaisuuden mahdollisuudet ja ongelmien ratkaisut.

Arvoisa puhemies! Kestävään kehitykseen liittyy taloudellisen ja ekologisen kestävyys lisäksi sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys. Sosiaalinen kestävyys tulee selonteossa hyvin esille esimerkiksi hyvinvointitalousajattelun ja siihen liittyvien hyvinvointi-investointien korostamisena. Terveysten ja hyvinvointiin investoiminen on aina tulevaisuuteen investoimista, ja sen avulla voidaan vähentää tulevaisuuden pahoinvointia jopa ylisukupolvisesti. Tällä hetkellä yksi kansakuntamme suurimpia ongelmia on terveyden ja hyvinvoinnin eriarvoistuminen ja polarisoituminen. Tämä on myös sisäisen turvallisuutemme suurimpia uhkatekijöitä. Kulttuurista kestävyttä ei valitettavasti huomioida tulevaisuusselonteossa riittävästi. Hyvä tulevaisuus rakennetaan tieteen, taiteen, etiikan ja historian tuntemisen vuoropuhelulle. Taide auttaa näkemään näkyvän taakse, sellaiseen, mitä ei vielä ole. Tiede, taide ja kulttuuri ovat myös sivistyneen yhteiskunnan kivijalka. Tieteestä ja arvoista eli etiikasta puhutaan tässä selonteossa, mutta taide ja kulttuuri ovat jääneet vähemmälle. Ilman kulttuuria ei ole sivistystä eikä myöskään tulevaisuutta, ja siksi kulttuurinen kestävyys on ymmärrettävä kestävän kehityksen osatekijänä.

Ja aivan loppuun, arvoisa puhemies: Tulevaisuus ei vyöry päällemme, se tehdään yhdessä. Pienen kansakuntamme etu tässä epävakaassa maailmassa on myös monenkeskinen kansainvälinen yhteistyö [Puhemies koputtaa] ja kiinni pitäminen EU:n perusarvoista ja YK:n periaatteista eli ihmisoikeuksien kunnioittamisesta, vapaudesta, demokratiasta, tasavasta ja oikeusvaltioperiaatteesta. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Nyt perussuomalaisten eduskuntaryhmä, edustaja Vähämäki.

14.15 Ville Vähämäki ps (ryhmäpuheenvuoro): Kunnioitettu puhemies! Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko on kaikinensa laaja ja objektiivinen katsaus. Tavoite on saavuttaa yli sukupolvien mahdollisuus onnelliseen ja kestäväan elämään. Se lienee myös tämän salin ja kansalaisten yhteinen tavoite. Tavoite voi olla sama, vaikka keinot vaihtelevat. Suomalaisten onneksi meillä on yleinen, yhtäläinen ja salainen äänioikeus. Kansalaiset voivat äänestää niitä ehdokkaita, jotka esittävät kunkin mielestä oikeat keinot onnellisen elämän mahdollistamiseksi yli sukupolvien.

Puhemies! Selonteossa esitetään työkalu nimeltä tulevaisuustaulukko, joka mahdollistaa tuhansien mahdollisten tulevaisuuden kehityskulkujen kuvaamisen. Näen tämän työkalun luomisen yhdeksi keskeiseksi saavutukseksi tässä selonteossa. Kaikkien tulevaisuudesta kiinnostuneiden kannattaa lukea selonteon ne osiot, joissa kuvataan muutamia mahdollisia kehityspolkuja. Ne eivät kuitenkaan ole ennustuksia mutta antavat jonkinlaisen käsityksen siitä, mitä maailmassa saattaisi tapahtua ja mitä toimia Suomessa tällöin tehtäisiin.

Selonteon antaminen eduskunnalle on myöhästynyt tunnetuista syistä. Pandemia ja sota vaikuttivat selontekoon, ja sitä jouduttiin päivittämään nopealla aikataululla. Osa ennakoinnin pohjana olleesta aineistosta on luotu jo alkuvuodesta 2021 eli kaksi vuotta sitten. Se on havaittavissa selonteon joissain osissa mutta toisaalta osoittaa myös ennakkointimenetelmän vahvuutta. Tulevaisuustaulukolla on pystytty luomaan kuitenkin lopulta aivan uskottavia kehityspolkuja. Tässä on luotu hyvä pohja hallintokuntien väliselle jatkuvalla ja yhteiselle ennakkointityölle.

Aivan moitteetta selontekoa ei voi päästää. Selonteon valmistuminen näin myöhäisessä vaiheessa vaalikautta antaa tulevaisuusvaliokunnalle mahdollisuuden vain tavallista suppeampaan käsittelyyn. Lisäksi selonteko sisältää myös toisen osion. Käsitykseni mukaisesti menettelyn tulisi mennä dialogimuotoisesti siten, että valtioneuvosto julkaisee ensin tämän ensimmäisen osan, johon tulevaisuusvaliokunta vastaa, ja tämän jälkeen julkaistaan puolestaan tähän vastauksena tulevaisuusselonteon toinen osio. Nyt tämä keskustelunomaisesti etenevä käsittelytapa puuttuu ja käytännössä eduskunnan ja valtioneuvoston tulevaisuusdialogi on aikaisempaa vähäisempi. Ehdotukseni on, että heti eduskuntavaalien jälkeen tulisikin aloittaa uuden selonteon valmistelu ja luoda tässä tehdyn tulevaisuustaulukon pohjalta lisää vaihtoehtoisia tulevaisuudenkuvauksia. Tulevaisuustaulukkoa tulisi laajentaa sisällyttämällä siihen myös teknologioiden ennakkoinnista saatuja tuloksia. Uuden tulevaisuusselonteon ensimmäinen osio voisi olla lyhyempi ja ytimekkäämpi, ja ennen kaikkea se pitäisi pystyä antamaan eduskunnalle nopeammin vaalikauden alusta. Tämä mahdollistaisi tulevaisuusvaliokunnan kanssa tehtävän dialogin vaalikauden aikana.

Puhemies! Nostin esille sen, että tulevaisuusselonteossa tulisi huomioida laajemmin teknologinen kehitys. Noin kuukausi, puolitoista sitten julkaistiin keskusteleva tekoäly ChatGPT. Tästä kyseisestä tekoälystä on ollut paljon uutisia. Tulevaisuusvaliokunnan vuonna 2018 julkaisema "Suomen sata uutta mahdollisuutta" nosti sadan innovaation listalla ensimmäiseksi tämän keskustelevan tekoälyn taustalla olevan tekniikan. Nyt olemme siis siinä kehityspisteessä, että voimme syöttää tähän tekoälyyn kappale kappaleelta vaikka tämän uuden tulevaisuusselonteon ja pyytää tiivistämään sisällön kahteen ydinkohtaan. Testasin tätä tulevaisuusmietinnön toiseen osioon — siitä vähän myöhemmin. Löysimme kyseisessä tutkimuksessa myös nopeasti kehittyviä pieniä teknologioita, joissa Suomen ko-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

koinen maa saattaisi nousta edelläkävijäksi. Näihin teknologioihin Suomen pitäisi panostaa tulevaisuudessa.

Puhemies! Tästä tulevaisuusselonteon toisesta osiosta: Siinä keskitytään tulevien sukupolvien oikeuksiin lainsäädännön kannalta sekä lasten ottamiseen mukaan politiikan suunnitteluun. Lisäksi käydään läpi tulevaisuuden huomioon ottavaa päätöksentekoa sekä EU-ennakointia ja sääntelyn kehittämistä. Nämä osiot ovat valitettavan teknisiä. Pyysinkin tekoälyä poimimaan olennaiset osat yhteenvetokappaleesta. Tekoälyn vastaus oli: ”Lainvalmistelussa ennakointia hyödyntämällä huomioidaan tulevia sukupolvia ja heidän oikeuksiaan. Suomessa lainsäädännön tulee olla tulevaisuuden kehityskulkuja ennakoivaa.”

Aivan lopuksi: Tulevaisuuden pohtimisessa ei aika yleensä mene hukkaan. On hyvä laittaa omia tavoitteitaan ylös ja muistiin. Joskus tulevaisuudessa voi löytää muistilapun ja todeta, että tavoitteita on saavutettu. Samoin Suomen on laitettava muistiin tavoitteita. Pelastetaan Suomen tulevaisuus.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Kokoomuksen eduskuntaryhmä, edustaja Wallinheimo.

14.20 Sinuhe Wallinheimo kok (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni meidän kansanedustajien tärkein tehtävä on parhaan mahdollisen tulevaisuuden turvaaminen lapsillemme ja heidän lapsilleen. Kyse on sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta. Oli kyse luontokadosta, julkisesta taloudesta tai Suomen turvallisuudesta, meillä pitäisi olla päällimmäisenä mielessä, miten tehty ja tekemättä jätetyt päätökset vaikuttavat jälkipolviin. Meidän kansanedustajien on kyettävä välttämättömiin päätöksiin silloinkin, kun ne eivät vaikuta suosituilta tai helpoilta.

Poliittiset, yhteiskunnalliset, taloudelliset, ympäristölliset ja teknologiset muutostekijät muokkaavat jatkuvasti ympäröivää maailmaa. Nyt käsittelyssä oleva tulevaisuusselonteko on tärkeä työkalu tulevaisuuden hahmottamisessa ja ymmärtämisessä. Viisas päättäjä varautuu aina pahimpaan, mutta suhtautuu tulevaisuuteen toiveikkaasti.

Koronakriisi osoitti, ettemme olleet riittävän varautuneita maailmanlaajuiseen pandemiaan. Emme kyenneet ennakoimaan kriisin vaiheita. Venäjän hyökkäyssota taas osoitti varautumisen merkityksen. Onneksi tässä salissa on aikoinaan pidetty huolta, että maan puolustukseen on löytynyt rahaa myös taloudellisesti vaikeina aikoina.

Arvoisa puhemies! Kansainvälinen yhteistyö on kriisissä. Turvallisuus järkkyy, ja suurvaltakilpailu kiristyy. Radikaali liikehdintä murentaa yhteiskuntia sisältäpäin ja uudenlaiset turvallisuusuhat ulkoapäin. Euroopan unionin, puolustusliitto Naton ja koko läntisen yhteisön rooli demokratian, oikeusvaltion, markkinatalouden ja ihmisoikeuksien puolustajana korostuu.

Kokoomukselle on tärkeää, että Suomi on mukana kaikissa niissä pöydissä, joissa tulevaisuudestamme päätetään. Siksi olemme puolustaneet Suomen jäsenyyttä Euroopan unionissa ja kannattaneet puolustusliitto Natoon liittymistä.

Ympäröivän maailman lisäksi myös ympäröivä yhteiskunta muuttuu. Suomen väestö ikääntyy, ja työikäisten määrä vähenee. Siksi julkinen talous on rapautumassa. Työperäinen maahanmuutto on välttämätöntä työvoimapulan ratkaisemiseksi ja hyvinvointiyhteiskunnan pelastamiseksi.

Kansainväliset muuttoliikkeet tuovat kuitenkin mukanaan myös haasteita. Kulttuurien törmäessä kotoutumisen ja suvaitsevaisuuden merkitys korostuu. Kielen oppiminen, kou-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

lunkäynti ja työnteko ovat varmimmat tavat löytää oma paikka suomalaisesta yhteiskunnasta.

Taloudellinen kehitys on myös käännekohdassa. Globalisaatio on joutunut kyseenalaiseksi. Maailma saattaa olla sirpaloitumassa blokkeihin ja suurvaltojen etupiireihin, jos emme taistele tätä kehitystä vastaan. Vientivetoisen Suomen etu on, että kansainvälinen yhteistyö ja kaupankäynti jatkuvat. Niiden ansiosta olemme nimittäin päässeet nauttimaan sellaisesta vauraudesta ja hyvinvoinnista, joista edeltävät sukupolvet eivät ole edes osanneet unelmoida.

Ilmastonmuutos uhkaa suistaa ison osan maapallosta elinkelvottomaksi. Luontokato muuttaa planeettaamme pysyvästi joka vuosi. Kilpailu luonnonvaroista sekä puhtaasta ruuasta ja vedestä kiristyy. Tämä voimistaa kansainvälisiä muuttoliikkeitä etelästä pohjoiseen. Ympäristöongelmat ovat yhteisiä koko ihmiskunnalle, joten kansainvälisen yhteistyön tarve vain korostuu.

Teknologinen kehitys tuo onneksi ratkaisuja talouden, ympäristön ja yhteiskuntien ongelmiin. Digitalisaatio sekä data-, jakamis- ja kiertotalous mullistavat liiketoimintamalleja ja ihmisten arkea. Kestävän kasvun yhteiskunnassa elintaso kasvaa, vaikka luonnonvarojen käyttö ei. Tiede, tutkimus ja tuotekehitys ovat taloudellisen kehityksen ja ympäristöongelmien ratkaisujen tärkeintä käyttövoimaa. Laaja sivistys ja korkea osaaminen ovat jatkossa entistä vahvemmin Suomen menestystekijä. Energiakriisi pakottaa meidät vauhdittamaan vihreää siirtymää, mutta lopputuloksena teemme Suomesta puhtaan, edullisen ja toimitusvarman energian suurvallan.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuusselonteossa on kuvattu neljä mielenkiintoista skenaariota maailman suunnasta: Ensimmäisen skenaarion yhteistyön maailmassa yhteiskunnat kehittyvät kohti talouden, luonnon ja ihmisten kestävästä hyvinvointia. Toisen skenaarion kiihtyneen kilpailun maailmassa suurvaltojen, yhteiskuntien, yritysten ja yksilöiden kilpailu on kireää. Kolmannen skenaarion itäisessä maailmassa Kiina on noussut ylivoimaiseksi suurvallaksi ja sitonut monia muita maita vaikutuspiiriinsä. Neljännen skenaarion murtuvassa maailmassa luonnon kantokyky on ylitetty ja kansainvälinen yhteistyö romahtanut.

Valitettavasti jokainen näistä skenaarioista voi olla lähellä totuutta. Moni muutostekijä uhkaa maailman vakautta ja turvallisuutta sekä ihmisten vapautta ja hyvinvointia. On kuitenkin omissa käsissämme, mihin suuntaan Suomi, Eurooppa ja koko maailma kulkevat.

Uskon ja luotan siihen, että taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä tulevaisuus on mahdollinen, kun vain teemme tarvittavia päätöksiä [Puhemies koputtaa] sen eteen. Populismille ja maailmanlopun manajille ei kannata antaa valtaa. Ongelmat ovat ratkaistavissa, kun ihmisillä riittää toivoa paremmasta huomisesta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Vehviläinen, keskustan eduskuntaryhmä.

14.26 Anu Vehviläinen kesk (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitukset ovat antaneet eduskunnalle tulevaisuusselontekoja jo lähes 30 vuoden ajan. Keskustan eduskuntaryhmä pitää hyvänä, että Marinin hallitus antoi nyt selontekokokonaisuuden huolimatta siitä, että elämme vaalikauden viimeisiä viikkoja. Selonteolla voi olla juuri nyt annettuna kansansivistyksellistä merkitystä vaaleihin valmistautuville edustajille.

Selonteon tekijöille vaalikausi on ollut haastava. Erityisesti Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan sekä Suomen Nato-hakemus toivat selonteon valmistelupöytään uudelleenarvioin-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

nin tarvetta. Vaalikautemme on esimerkki siitä, miten nopeasti linjauspaperit voivat vanheta toimintaympäristön muutosten vuoksi. Tällaiseen on syytä varautua jatkossakin.

Selonteko rakentuu kahdesta osasta. Ensimmäinen osa esittää Suomelle neljä skenaariota vuoteen 2040. Esitetyt vaihtoehdot rakentuvat toisistaan poikkeaviin yhteiskunnallisiin, teknologisiin, taloudellisiin, ekologisiin ja poliittisiin muutoksiin Suomessa ja kansainvälisessä toimintaympäristössä. Skenaariot on kuvattu nimin ”yhteistyön maailma”, ”kiihtyneen kilpailun maailma”, ”itäinen maailma” ja ”murtuva maailma”. Kaikissa kehityskuluissa painottuvat Suomen ulkoiset ja globaalit tekijät, erityisesti Kiinan kasvava asema.

Tulevaisuus on keskinäisriippuvainen, monenkeskinen ja vaikeasti ennakoitava. Tämä tarkoittaa sitä, että päättäjiltä ja hallinnolta vaaditaan monipuolista tietopohjaa sekä viisautta sovittaa yhteen alueellisia, kansallisia, eurooppalaisia ja globaaleja ilmiöitä ja kehityskulkuja. Tarvitsemme jatkuvaa ja kehittyvää ennakointityötä. Skenaariot on laadittu aiemmasta selontekotyöstä poiketen ministeriöiden poikkihallinnollisena yhteistyönä. Keskusta painottaa, että ministeriöiden rajat ylittävää yhteistyötä on syvennettävä kaikessa valtioneuvostotyössä. Siiloista ja reviiereistä on päästävä eroon.

Meillä on ylisukupolvinen velvollisuus olla vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuutta elää kestävä elämää. Selonteon toinen osa keskittyykin siihen, miten tulevia sukupolvia ja heidän oikeuksiaan voidaan huomioida lainvalmistelussa paremmin ja miten ennakointia pystyttäisiin hyödyntämään syvemmin. Säädöksistä, lainvalmistelusta, päätöksenteosta ja ennakkoinnista puhuminen voi kuulostaa kuivalta ja teknokraattiselta, mutta ilman niitä poliittisia päätöksiä ei synny. Poliittiset tavoitteet ja linjaukset eivät tule todeksi ilman lainsäädäntöä.

Selonteon taustatyönä on kartoitettu ehdotuksia tulevaisuuden huomioivasta valmistelusta ja päätöksenteosta. Hallitus ei kuitenkaan selonteossa linjaa eri kehittämisesitysten puolesta. Ne jäävät tulevan hallituksen arvioitaviksi. Eduskuntaa koskevista ehdotuksista keskustan eduskuntaryhmä kannattaa jo nyt esitystä tulevaisuusvaliokunnan roolin vahvistamisesta.

Kannustamme myös kaikkia instituutioita ja päätöksentekotasoja huomioimaan syvemmin nuoria pidemmän aikahorisontin linjauksissaan. Nuorten äänelle on annettava enemmän sijaa, ja on arvioitava edustuksellista demokratiaa täydentämään myös muita vaikutustapoja, kuten puntaroivia kansalaispaneeleita.

Poliittista päätöksentekoa haastavat erilaiset aikajänteet. Keskitymme helposti seuraavaan budjettivuoteen, tulevaan vaalikauteen, ja pidempi sihti jää omaan harkintaan tai oman puolueen tavoite- ja periaateohjelmiin. On tärkeää, että valtionhallinnon piirissä tuotettu tulevaisuustyö on laajasti ja helposti kaikkien eduskuntapuolueiden, eri instituutioiden, kansalaisten ja median käytettävissä.

Toimivaan demokratiaan kuuluvat eri aate- ja arvopohjista nousevat poliittiset puolueet ja sitä myöten myös erilaiset hallitusvaihtoehdot. Eri hallituskausien poliittiset painotukset talous- ja monien muiden politiikkasektoreiden osalta poikkeavat toisistaan. Arvokasta on ollut, että ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan suuresta linjasta on kyetty sopimaan yli puoluerajojen. Olisi hyvä, jos tulevaisuuden isoista kysymyksistä, kuten ilmastonmuutos, turvallisuus, kestävyysvaje ja ikääntyminen, pystytään jakamaan yli puoluerajojen ainakin iso, yhteinen tilannekuva, vaikka ratkaisuvaihtoehtoista ja yksityiskohdista puolueet ovatkin eri mieltä. On edelleen arvokasta, että isoissa tulevaisuuskysymyksissä pystytään välttämään joittelupolitiikkaa eli aiempien linjausten perumista. Esimerkiksi Suomen tavoitteesta olla hiilineutraali 2035 on pidettävä kiinni.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

Tulevaisuuskeskustelu jää usein [Puhemies koputtaa] päivänpolitiikan jalkoihin. Asenteemme korjaamisessa on varaa. Kukaan ei ole lähtenyt mukaan politiikkaan edistääkseen maailmanloppua tai hankaloittaakseen tulevien sukupolvien elämää, silti kyynisyys, skeptisyys ja kielteisyys välittyvät usein poliittisessa puheessa. Poliitiikan tehtävä on kuitenkin ratkaista asioita ja [Puhemies koputtaa] edistää mahdollisimman hyvää tulevaisuutta nykyisille ja tuleville sukupolville.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Nyt vihreä eduskuntaryhmä, edustaja Petelius.

14.32 Pirkka-Pekka Petelius vihr (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Me kaikki olemme täällä tekemässä päätöksiä, jotka vaikuttavat kauas tulevaisuuteen. Siksi politiikan tekemisen kantavana teemana on oltava oikeudenmukaisuus tulevia sukupolvia kohtaan: millaisen yhteiskunnan ja planeetan jätämme jälkeemme. Vihreä eduskuntaryhmä pitää valtioneuvoston tulevaisuusselontekoa tärkeänä välineenä tunnistaa tulevaisuudesta päätöksenteon kannalta tärkeitä asioita ja auttaa tekemään tietoon pohjautuvia päätöksiä.

Kaikista keskeisimmät ihmiskunnan tulevaisuutta määrittävät uhat ovat ilmastokriisi ja luontokato, jotka linkittyvät monilta osin toisiinsa. Monimuotoinen luonto on meille elämän edellytys, ja luonnon monimuotoisuuden hupeneminen lisää riskiä esimerkiksi eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien leviämislle. Ilmaston lämpeneminen puolestaan muuttaa elinoloja koko maapallolla ja aiheuttaa köyhyyttä, eriarvoisuutta, konflikteja sekä riskejä esimerkiksi ruokaturvalle ja vesihuollolle. Luontokadon ja ilmastokriisin ratkaiseminen edellyttää nopeita toimia globaalilla tasolla, ja niiden tulee olla kaiken Suomen tulevaisuustyön keskiössä.

Maapallon kantokyky asettaa rajat myös taloudelle. Emme voi enää ajatella, että talouskasvu olisi tulevaisuudessa aineellisen vaurauden ja hyvinvoinnin lähde, vaan kestävä ja hyvinvoivaa yhteiskuntaa on tulevaisuudessa ylläpidettävä ilman jatkuvaa vaatimusta talouskasvusta. Muuttuvat talouden mallit, kuten kierto-, jakamis- ja alustatalous, sekä yhä moninaisemmat tavat tehdä työtä on huomioitava lainsäädännössä. Panostukset koulutukseen ja tutkimukseen ovat investointeja tulevaan, myös silloin, kun tulevaisuutta on vaikea ennustaa.

Ärade talman! En central utmaning för det finländska samhället är hur vi ska upprätthålla välfärdsstaten i framtiden. Vår befolkning åldras och försörjningskvoten försvagas, och därför kommer vi att behöva betydligt mer arbetskraft än i dag, till exempel genom invandring. Genom att satsa på välmående, sjukdomsprevention och flexibilitet kan vi hålla så många som möjligt engagerade i arbetslivet. En fungerande social- och hälsovård samt lättillgängliga mentalvårdstjänster är en oskiljaktig del av välfärdsstaten.

De gröna betonar att varje finländare borde känna sig delaktig i samhället. Ojämlighet, polarisering och instabilitet ökar illamåendet och minskar förtroendet för demokrati och offentliga institutioner. Digitaliseringen och förändringen av informationsmiljön kan antingen främja demokratin eller hota den, och därför är det viktigt att reglera sociala medieplattformer, begränsa hatretorik och ta hand om medborgarnas mediekompetens i den nya informationsmiljön.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

Puhemies! Suuntaamme kohti epävarmoja aikoja. Suomen turvallisuusympäristö on muuttanut Venäjän Ukrainassa aloittaman sodan seurauksena peruuttamattomasti. Suomen on kyettävä vastaamaan monimuotoisiin uhkiin ja huolehdittava huoltovarmuudesta, kriittisestä infrastruktuurista sekä yhteiskunnan resilienssistä. Energiariippuvuus Venäjästä on katkaistava lopullisesti, muita riippuvuussuhteita autoritäärisiin valtioihin on tarkasteltava kriittisesti. Tulevaisuusselonteko tuo hyvin esiin, että sääntöpohjainen kansainvälinen järjestelmä on pienen valtion turva nyt ja tulevaisuudessa. Nato-jäsenyys sekä aktiivinen rooli Euroopan unionissa ovat keskeinen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa samoin kuin demokratian ja vakauden edistäminen kansainvälisen yhteistyön kautta.

Ja lopuksi, puhemies: Tulevaisuutta ei voi ennustaa, mutta siihen voi varautua. Meidän velvollisuutemme tämän hetken päättäjinä on tehdä päätöksiä, joiden seurauksena seuraaville sukupolville jää kaikille avoin hyvinvointiyhteiskunta, vakaa oikeusvaltio ja elinkelpoinen planeetta. Näitä asioita on kyettävä puolustamaan riippumatta siitä, mitä tulevaisuus tuo tullessaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Ja nyt vasemmistoliiton eduskuntaryhmä, edustaja Hänninen.

14.37 Katja Hänninen vas (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tulevaisuus näyttää nyt 2020-luvulla korostetun epävarmalta. Olemme liikkuneet kriisistä kriisiin. Elämme nyt maailmassa, jossa ihmisen toiminnan aikaansaama ilmastonmuutos ja ympäristön tuhoutuminen uhkaavat koko olemassaoloamme, Euroopassa on sota eikä koronapandemian loppuakaan ole vielä nähty.

Samaan aikaan erilaiset murrokset ravistelevat yhteiskuntamme rakenteita. Kysymyksiä työstä, toimeentulosta ja palveluiden tulevaisuudesta värittää epävarmuus. Ne päätökset, joita tässä salissa tehdään, vaikuttavat pysyvästi tulevien sukupolvien, lapsiemme ja heidän lapsiensa, oikeuksiin ja elinympäristöön. Meidän päättäjien velvollisuus on kriisienkin ajassa pysähtyä ja katsoa pidemmälle tulevaisuuteen. Muuten emme voi tehdä pitkällä aikavälillä järkeviä ratkaisuja, vaan päätöksenteko on poukkoilevaa ja lyhytkatseisten pikavoittojen tavoittelua.

Se, että teemme kaikkemme, jotta tulevaisuuden Suomi ja maailma ovat turvallinen ja oikeudenmukainen paikka, on viesti, jonka haluan erityisesti lapsille ja nuorille tässä salissa antaa. Se on maailma, jossa kaikki voivat elää vapaasti ja toteuttaa itseään ilman pelkoa vihasta ja väkivallasta.

Arvoisa puhemies! Aikamme polttavin kysymys on, miten onnistumme hillitsemään ihmisen aiheuttamista kasvihuonepäästöistä johtuvaa katastrofaalista ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden katoa. Häviämässä ovat paitsi ekosysteemit myös eliölajit. On kysyttävä, mihin meillä on ympäristönäkökulmasta varaa, sen sijaan, että mietimme ainoastaan, mihin rahat riittävät. Varsinkin kaikista varakkaimpien ja hyvin toimeentulevien on kysyttävä, mikä on kohtuullinen elintaso, jotta maapallo on elinkelpoinen myös tulevaisuudessa.

Vasemmistoliiton tavoite on oikeudenmukainen siirtymä niin globaalisti kuin paikallistekin. Ei ole oikein, että maailman köyhät kärsivät ilmastonmuutoksen seurauksista eniten, vaikka ovat siihen kaikista vähiten syyllisiä. Toisaalta vähävaraiset eivät saa joutua ilmastotoimien maksumiehiksi eikä eriarvoisuus saa ilmastotalkoiden takia kasvaa. Onkin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

välttämätöntä hakea vaihtoehtoa taloudelle, joka johtaa vain taloudelliseen ja poliittiseen harvainvaltaan sekä luonnonvarojen kiihtyvään ylikulutukseen voitontavoittelun nimissä.

Arvoisa puhemies! Kiihtyvä teknologinen kehitys on mullistanut monella alalla niin työmenetelmät, työn järjestämisen tavat, työn organisoinnin kuin itse ammatitkin. Teollisuustyöpaikkojen vähentyminen on jatkunut samalla, kun vanhoilla aloilla uudet osaamisvaatimukset muuttavat työn sisältöjä ja työnkuvia. Kaikenlaisista taustoista tulevia ihmisiä on autettava nyt yli muutosten tarjoamalla joustavia mahdollisuuksia päivittää osaamistaan. Osaamisen päivittäminen voi olla esimerkiksi yksinhuoltajaäidille haastavampaa kuin muille.

Tulevaisuuden kannalta on aivan olennaista pitää kaikki mukana myös panostamalla mielenterveyspalveluihin, kohtuuhintaiseen asumiseen ja sosiaaliturvaan.

Suomalaista hyvinvointivaltiota on siis tulevaisuudessakin puolustettava ja kehitettävä leikkausten ja lyhytnäköisen velkapopulismien sijaan. Tämä hallitus on onneksi panostanut mittavia summia niin varhaiskasvatukseen, koulutukseen, toimeentuloon, työllisyyteen, pienimpiin eläkkeisiin kuin sosiaaliturvaan. Nämä jos mitkä ovat niitä tulevaisuusinvestointeja.

Me vasemmistoliitossa rakennamme ekologisesti kestäväää ja sosiaalisesti oikeudenmukaista yhteiskuntaa yli sukupolvien. Liian usein tässä salissa muistetaan tulevia sukupolvia vain velan näkökulmasta. Luottoluokitus ei kuitenkaan täytä kenenkään vatsaa tulevaisuudessa.

Tulevaisuusselonteko antaa suuntaviivoja, mutta ratkaisuista ja tulevia sukupolvia koskevista päätöksistä olemme vastuussa kaikki yhdessä. Koska tulevat sukupolvet eivät vielä äänestä, on meillä nykyisillä sukupolvilla moraalinen velvollisuus toimia vastuullisesti heitä kohtaan.

Meidän on uskallettava tehdä rohkeita visioita tulevaisuudesta. Jos aikaisemmat sukupolvet eivät olisi niin uskaltaneet tehdä vaan olisivat jääneet kiinni konservatiivisiin näemyksiin maailmasta, meillä tuskin olisi sellaisia hyvinvointivaltion rakenteita kuin peruskoulu tai yleistä ja yhtäläistä äänioikeuttakaan.

Lopuksi, herra puhemies: Vasemmistolaisen politiikan ydinajatus säilyy edelleen. Valoisa, oikeudenmukainen ja turvallinen tulevaisuus [Puhemies koputtaa] kuuluu kaikille, ei vain harvoille.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Och svenska riksdagsgruppen, ledamot Strand.

14.42 **Joakim Strand r** (ryhmäpuheenvuoro): Ärade talman! Samtidigt som vi i dag debatterar regeringens framtidsredogörelse och blickar framåt är det bra att påminna oss om hur långt vårt land har kommit.

Finland var ursprungligen ett fattigt land. Genom hårt arbete har vi lyckats höja levnads- och utbildningsnivån hos folket. Vi har skapat en nation som rankats som världens lyckligaste, jämställdhet är en mycket viktig hörnsten i vårt samhälle och vår rättsstat är stark. Vi kan vara stolta över att Finland toppar många olika jämförelser. Utgångspunkterna och förutsättningarna med tanke på framtiden är goda trots att vi för tillfället lever i exceptionella tider med bland annat en pandemi, Rysslands olagliga anfallskrig i Ukraina, en energimarknadskris och hög inflation. Därför vill vi i svenska riksdagsgruppen betona att det i dag är viktigare än någonsin att vi tillsammans tar ansvar för att skapa framtidstro särskilt

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

för våra unga. I stället för att känna oro inför framtiden ska ungdomarna känna iver och förväntan. Det finns ingen framtid utan välmående unga, och därför ser vi det som helt nödvändigt att det görs generösa satsningar på dem.

Arvoisa puhemies! Noin viisi vuotta sitten kokoonnuimme tänne istuntosaliin keskustelemaan edellisestä tulevaisuusselonteosta, jonka silloisena kärkiteemana olivat työelämän muutokset, joita käsitellään myös tässä tuoreessa selonteossa. Ruotsalainen eduskuntaryhmä haluaa tässäkin yhteydessä korostaa, että ilman vahvoja elinkeinoja ja yrityksiä ei ole myöskään hyvinvointia. Siksi meidän on luotava sekä olemassa oleville että myös tänne tuloa harkitseville uusille toimijoille ja investoijille mahdollisimman hyvät toimintaedellytykset. Tämä on avainasemassa hyvinvointiyhteiskunnan turvaamisen kannalta.

Pärijätäkseen globaalissa kilpailussa Suomen on investoitava enemmän tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin. Yritysten, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten välistä yhteistyötä on syytä vahvistaa entisestään. Tulevaisuusvaliokunnan puheenjohtajana haluan nostaa esiin valiokunnan korostaneen sitä, että Suomen tulee määrätietoisesti pyrkiä johtavaan asemaan kestäväen tulevaisuuden luomiseksi tehtävässä työssä. Tämän voi tehdä kehittämällä systeemitason suunnittelu-, kehitys-, tutkimus- ja liiketoimintaosaamista erityisesti energia- ja ympäristöteknologian saralla. Ilmastonmuutos vaatii uusia teknologisia ratkaisuja. On tärkeää, että toimimme määrätietoisesti ja turvaamme kaikilla tasoilla riittävän osaamisen tulevaisuudessa. Hallituksen tavoite, että 50 prosenttia nuorista olisi vuonna 2030 korkeakoulutettuja, vie meitä oikeaan suuntaan.

Arvoisa puhemies! Selonteossa tuodaan hyvin esille tulevaisuusvalmiuden kehittämisen merkitys. Olemme saaneet kansainvälistä tunnustusta muun muassa huoltovarmuusosaamisestamme, johon olemme historiallisista syistä panostaneet, ja olen varma, että tehty työ kantaa hedelmää myös tässä hetkessä ja tulevaisuudessa. Pidemmällä tähtäimellä erityisen tärkeää on vakaan oikeusvaltiomme turvaaminen.

Sitran tuoreessa megatrendejä käsittelevässä raportissa nostetaan esille demokratian haasteet eri puolilta maailmaa. Vuosittaisen oikeusvaltioindeksin mittausten mukaan Suomi on vahvojen oikeusvaltioiden listan kärjessä yhdessä pohjoismaisten naapurimaidemme kanssa, kun taas Yhdysvaltojen sijoitus listalla on laskenut viime vuosina. Tämä on huolestuttava kehitys maassa, joka on aikanaan ollut edelläkävijä. Ruotsalainen eduskuntaryhmä korostaa, että vahvan oikeusvaltioperiaatteen on säilyttävä jatkossakin länsimaisten demokratioiden keskeisenä arvona. Myös tästä syystä Suomen on oltava aktiivinen kaikilla eurooppalaisilla ja kansainvälisillä areenoilla, joilla voimme estää demokratian rapautumista.

Ärade talman! Alla beslut vi fattar här i riksdagen påverkar även kommande generationer. Därför är det välkommet att redogörelsen särskilt fokuserar på hur dessa kan beaktas bättre i framtiden. Det är otroligt viktigt att vi i dag kan föra en aktiv framtidsdebatt här i salen och diskutera hur vi bäst tryggar att vårt land Finland fortsätter vara den framgångssaga som den hittills har varit. Ett utmärkt mått för ett lands civilisationsgrad är sättet på vilket man tar hand om dem som är i störst behov av hjälp och stöd.

Statsrådets framtidsredogörelse är väl beredd och erbjuder goda möjligheter för en möjligast god och bred och viktig samhällsdebatt här i dag.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä, edustaja Östman.

14.47 **Peter Östman kd** (ryhmäpuheenvuoro): Värderade talman, arvoisa puhemies! ”Tulevaisuusselonteko muodostaa pohjan hallituksen ja eduskunnan tulevaisuusvuoropuhelulle.” Näillä sanoilla alkaa käsittelyssä olevan selonteon tiivistelmä. Eduskuntavaaleihin on alle kymmenen viikkoa — tulevaisuusvuoropuhelua tuskin hallituksen ja eduskunnan välillä enää ehditään kovin paljon käydä, sen paikka siirtyy pian vaalitentteihin ja sitä myöten seuraavan eduskunnan ja hallituksen asiaksi. Vaikka maailma onkin muuttunut hallituskauden aikana, on käsittämätöntä, että selonteko saapuu eduskuntaan vasta nyt — tästä toivon pääministeriltä selitystä. Aikataulu asettaa tulevaisuusvaliokunnan täysin epäreiluun asemaan, kun se joutuu käsittelemään yhden vaalikauden merkittävimmistä kokonaisuuksista kiireellä.

Sitten itse selontekoon, jossa tunnistetaan kattavasti erilaisia muutostekijöitä ja rakennetaan skenaarioita tulevaisuudesta. Mikään niistä ei sellaisenaan toteudu, mutta ne ovat hyvä työkalu ennakkointiin ja varautumiseen.

Monet kehityskulut etenevät, toimimmepa miten tahansa. Esimerkiksi teknologisoituminen tapahtuu joka tapauksessa ja tekoälyn käyttö mullistaa maailmaa. Voimme vaikuttaa vain siihen, miten ja mihin sitä käytetään. Meitäkin enemmän näitä päätöksiä tekevät seuraavat sukupolvet. Siksi on varmistettava, että koulutusjärjestelmämme varustaa tällaista tulevaisuutta ja vastuuta varten olemaan hyvän puolella. Rengistä ei saa tulla isäntää, eikä moraalia ja etiikkaa voi ulkoistaa roboteille.

Värderade talman! Redogörelsens andra del behandlar rätt så omfattande rättviseaspekterna mellan olika generationer. Kristdemokraterna vill poängtera att vi inte ska representera den generation som utnyttjar de kommande generationernas möjligheter och rättigheter.

Tämän hallituskauden perintö on siinä suhteessa huono erityisesti velkakierteen vuoksi. Selonteossa nostetaan esiin lainsäädännön vaikutusarvioinnit tulevaisuuden kannalta. Aikajännettä on pidennettävä kaikessa päätöksenteossa. Liian lyhytnäköinen politiikka johtaa ajattelemattomiin ratkaisuihin, jotka kostahtavat myöhemmin. On kyse perusasioista: Jos haluamme, että talous on kunnossa huomenna, on tänään eletävä tulojen mukaan. Jos haluamme, että huomisen Suomessa on osaamista ja sivistystä, on koulutukseen panostettava nyt. Jos haluamme, että tulevatkin sukupolvet saavat syödä puhdasta, kotimaista ruokaa, emme saa huonoilla päätöksillä tai päättämättömyydellä tuhota suomalaisen maatalouden toimintaedellytyksiä.

Toisaalta, jos katsomme asioita vain yksilön kannalta, saatamme jättää täysin huomiotta sen, miten päätökset vaikuttavat pitkällä tähtäimellä yhteiskuntaan laajemmin. Usein kuulee arvokysymyksistä päätettäessä argumentin ”ei se ole keneltäkään pois”. Täysin huomiotta jätetään, että yksilöä koskevista päätöksistä tulee ennen pitkää kollektiivisia, sillä ne muokkaavat yhteiskuntaamme.

Arvoisa puhemies! Olen kahden pojan isä ja seitsemän lapsen isoisä. Ajattelen usein lastenlapsiani: millaisessa maailmassa he joutuvat pärjäämään. Kun maailma järkkyy, huoli ei ole siitä, miten meidän käy; huoli on siitä, miten heidän käy. Emme kuitenkaan voi rakentaa tulevaisuutta pelon kautta. Sen sijaan meidän on annettava nuorille eväät elämään muuttuvassa maailmassa. On tehtävä vastuullisia päätöksiä, kuten tuo patsas nimeltä ”Tu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

levaisuus” täällä salissa muistuttaa: pieni lapsi katsoo meitä edustajia ja vilkuttaa kuin sanoakseen: ”Muistakaa, että olette täällä meitä varten, minä syön isona teidän työnne hedelmiä, hyviä tai huonoja.” Tulevaisuus rakentuu joka tapauksessa johonkin suuntaan.

Därför måste vi göra allt vi förmår så att våra kommande generationer bereds goda möjligheter till utbildning, flit, välfärd, demokrati och värderingar som håller när världen skakar i sina grundvalar.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, tack. — Ja nyt Valta kuuluu kansalle -puolueen eduskuntaryhmä, edustaja Turtiainen.

14.53 Ano Turtiainen vkk: Arvoisa puhemies! Tämä tulevaisuusselontekomenettely muodostaa pohjan hallituksen ja eduskunnan tulevaisuusvuoropuhelulle. Kannan nyt korteni kekoon tähän dialogiin.

Selonteon ensimmäinen sana sen esipuheessa on ”koronapandemia”. Se järkyttävä likapyykki, joka kyseisestä pandemiasta vielä seuraa, ohitettiin selonteossa heti alkukättelyssä. Selonteossa sanotaan myös, että Suomi on kansainvälisten arviointien mukaan viidettä vuotta peräkkäin maailman onnellisin maa. Presidentti Niinistö oli uudenvuodenpuheessaan enemmän ajan tasalla. Hän nimittäin sanoi, että meistä suomalaisista ennätti tulla maailman onnellisin kansa mutta että nyt elämme huolten painamaa aikaa.

Selonteosta piirtyy varsin koulukirjamainen näkemys Suomen ja maailman tilasta. Se on jopa turvallisempaa, nimittäin kaikkeen tuntuu löytyvän ratkaisu nykyisen maailmanjärjestyksen puitteissa. Oikeasti me olemme kansakuntana hukassa juuri siksi, että me kuuntelemme tällaisia satuja emmekä Taivaan isän totuutta, joka löytyy Raamatusta. Jumalan sijaan tässä satukirjassa on rivien välistä luettavissa sellaiset isähahmot kuin USA, Nato ja EU. Muille suurvalloille onkin varattu ison pahan suden kaltaiset roolit.

Selonteko hehkuttaa lisäksi digisiirtymää, niin sanottua kestävästä kehityksestä eli kansankielellä talouden alasajoa ja neljättä teollista vallankumousta. Se ei käsittele lainkaan kriittisesti niihin sisäänrakennettua vapauden menetystä. Tästä kaikesta huolimatta selonteossa on ainakin humoristinen kuvitus, kuten koulukirjassa on hyvä ollakin.

Arvoisa puhemies! Me emme tarvitse tällaisia selontekoja, sillä meillä on se jo valmiina. Hyvät kollegat, Raamatun loppulehdiltä löytyy valmis tulevaisuusselonteko. Sitä teidän pitäisi jo nyt verrata maailman tapahtumiin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset. — Ja puhujalistassa eteenpäin. Edustaja Juvonen.

14.56 Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Tulevaisuusselonteon tiivistelmästä ote: ”Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan on kirjattu lupaus politiikan uudistamisesta, jolla tarkoitetaan muun muassa pitkän aikavälin huomioon ottamista, tietopohjaisuutta ja sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta. Hallitusohjelmaan sisältyy myös kestävä kehityksen tavoitteiden toteuttamista sekä lainvalmistelun kehittämistä ja lainvalmistelun laadun parantamista koskevia kirjauksia. Hallituksen strategista päätöksentekoa tuetaan entistä vahvemmin ennakointi- ja tutkimustiedolla.”

Hallituksen ohjelmaan on kirjattu lupaus politiikan uudistamisesta, jolla tarkoitetaan sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta. Miten sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

on toteutunut hallitusohjelmassa? Valtionvelka joulukuun lopussa oli 141,6 miljardia, ja valtiovarainministeriön arvion perusteella julkinen velka kasvaa vuoden 2019 lopusta vuoden 2023 loppuun noin 47 miljardia euroa. Vuonna 2019 velka oli 106 miljardia. Lähes kolmasosa lisää valtionvelkaa vaalikaudessa. Onko tämä sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta? Velka jää lastemme maksettavaksi.

Arvoisa puhemies! Koronakriisin hoitoon ja Venäjän raakalaismaisen hyökkäyssodan hoitoon on mennyt rahaa, ja sitä olemme toki myös tukeneet, mutta se ei selitä kuin noin kolmasosan. Hallitus on kasvattanut omilla toimillaan alijäämää niin nyt kuin tulevaisuudessa. Velkaa on otettu, jotta on päästy osallistumaan EU:n tukipaketteihin — korkean verotuksen maasta rahaa on riittänyt jaettavaksi Etelä-Euroopan maihin, ja tämä jää lastemme maksettavaksi.

Sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta olisi myös se, että vanhuksat, ne, jotka aikoinaan hyvinvointivaltiotamme olivat rakentamassa, saavat turvatun vanhuuden. Mutta mitä tapahtuu juuri tänään hoitajamitoitukselle? Se ei toteudu suunnitellussa aikataulussa, kun sen piti astua voimaan 1.4.2023, vaan se siirtyy vuoden loppuun. Tämä ei ole sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta.

Hallitus on lisännyt menoja pysyväluonteisesti tällä vaalikaudella. Tänä vuonna pysyväisluonteisia lisäyksiä on luvassa 1,4 miljardia euroa. Velkaa otetaan myös toisella tavalla: Suomessa nuorten mielenterveystyö on niin huonolla tolalla, että sellaiseen on varaa vain hyvin rikkaalla valtiolla. Sen toimimattomuuden vuoksi koetaan sekä tragedioita että syrjäytymistä.

Arvoisa puhemies! Selonteon sivulla 146 on parhainta selonteon sanomaa: ”Hyvinvoinnin ja mielenterveyden hauraus.” Osallisuus on hyvinvoinnin edellytys, hyvinvointi korostaa elämän merkityksellisyyttä, epävarmuus tuo ahdistusta, tartuntataudit tuovat terveysuhkia, mikrobilääkkeiden kasvava käyttö lisää antibioottiresistenssiä, nuorten kokemaa epävarmuus globaaleista kysymyksistä on lisääntynyt. Toivoisin, että selonteossa olisi mainittu myös tarttumattomat sairaudet, joiden ennaltaehkäisy on myös Agenda 2030 -ohjelman yksi alatavoite — puhumme syövän torjunnasta, diabeteksen torjunnasta. Tarttumattomat sairaudet.

Arvoisa puhemies! Kohdassa 2.2 pohditaan kestävyysvajetta, miten se ratkaistaan, miten varmistetaan hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohja, miten tulevaisuus. Hyvinvointialueilta arvion mukaan puuttuu 1,5 miljardia euroa. Hyvinvointi kasvaa siellä alueella, mutta ihmisten terveydenhuoltoon rahat eivät tahdo riittää. Mikä on sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus tulevaisuudessa, jos vanhuksat eivät pääse hoivaan ja viettävät vanhuutta omissa kodeissaan vailla riittävää hoitoa, jos ihmiset eivät pääse lääkäriille ja heidän leikkauksensa eivät toteudu ja jos koronan hoitovelkaa ei saada kitkettyä? Entäpä sitten suomalainen hammashoito, jos ihmiset eivät pääse hammaslääkäriin? Ihmiset eivät pääse silmälääkäriin. Mitä on oikeudenmukaisuus tulevaisuudessa? Oikeudenmukaisuus on sitä, että ne, joilla on rahaa, voivat maksaa ja ostaa näitä palveluja, [Puhemies koputtaa] esimerkiksi silmälääkärin palveluja. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustajat, huomaa, että on pientä halukkuutta debattiin, mutta otetaan vielä edustaja Kiuru. Hän tänään jonotti puheenvuoroaan. Sen jälkeen, lähitulevaisuudessa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

15.01 Pauli Kiuru kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko on laaja kuvaus ympärillämme tapahtuvista asioista. Tulevaisuutta on mahdoton ennustaa, mutta erilaisia skenaarioita kannattaa silti laatia. Lyhyellä aikavälillä muutosten vauhti helposti yliarvioidaan, pitkällä aikavälillä aliarvioidaan. Mikään laadittu skenaario ei toteudu sellaisenaan. On tärkeää hahmottaa, mihin megatrendit ovat pääpiirteissään johtamassa, ja tarvittaessa pyrkiä vaikuttamaan kielteisiin kehityskulkuihin.

Arvoisa puhemies! Selonteossa kysytään aiheellisesti, miten varmistetaan hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohja ja ratkaistaan kestävyysvaje. On tärkeää pitää julkisen talouden velkasuhde pitkällä aikavälillä vakaana, jotta rahoituksen saatavuus ja hinta eivät rajoita talouspoliittista päätöksentekoa. Tämä todetaan valtioneuvoston selonteossa.

Tänään julkaistussa välikysymyksessä kiinnitetään huomiota valtion voimakkaasti kasvaviin korkomenoihin. Korkoihin menevä summa on jo tänä vuonna suurempi kuin sisäministeriön koko hallinnonalan budjetti. Korkoja maksetaan enemmän kuin mitä menee esimerkiksi poliisille, Rajavartiolaitokselle ja Hätaikeskukselle yhteensä. Velalla on väliä.

Selonteossa todetaan, että talouskasvu on aineellisen vaurauden ja hyvinvoinnin lähde. Meidän tehtävämme on siis tehdä päätöksiä, jotka tukevat talouskasvua. Kasvu on pyrittävä kytkemään irti päästöjen kasvusta ja resurssien käytön lisäämisestä. Asiat on tehtävä fiksummin ympäristöä ja ilmastoa kuormittamatta. Selonteossa talouskasvun mahdollistavaksi keinoksi nostetaan muun muassa verotus, jonka pitää olla kasvua ja työllisyyttä tukevaa. Hyvinvointiyhteiskunnan alamäki hämöttää kiristyvissä verotuksessa ja kasvavassa velkaantumisessa.

Puhemies! Kansalaisten hyvinvointi nostetaan selonteossa aiheellisesti esiin. Tuon näkyviin yhden näkökulman, ja se koskee liikuntaa. Liikkumattomuus ja runsas paikallaanolo aiheuttavat UKK-instituutin tutkimuksen mukaan Suomelle 3,2 miljardin euron kustannukset vuosittain. Arkiliikunnan vähentyessä kokonaisliikunnan määrä pienenee. Liikunnallisuus on yhä polarisoituneempaa. Osa liikkuu riittävästi, osa aivan liian vähän tai ei lainkaan. Erityisen huolestuttavaa on lasten ja nuorten liian vähäinen liikkuminen. Väestön ikääntymisen ja sairastavuuden kasvun vuoksi kustannukset kohoavat vuosittain. Kansantalouden kannalta tilanne on kestävä. Kansalaisten fyysistä aktiivisuutta lisäämällä voidaan parantaa hyvinvointia ja pienentää yhteiskunnan kuluja.

Puhemies! Poliittisilla päätöksillä on mahdollista vaikuttaa ja kannustaa liikunnallisuuteen. Kysymys on arvovalinnasta, jossa yhdistyvät kansalaisten hyvinvointi mutta myös taloudelliset tekijät. Tulevassa hallitusohjelmassa asia on nostettava voimakkaammin päätöksentekoon. Myös media voi vaikuttaa. Vaalikoneessa kysytään ehdokkaiden arvoista. Myös kysymysten aihepiirit kertovat arvoista ja valinnoista. Liikunta, urheilu ja kulttuuri eivät nouse vaalikoneissa esiin — sekin arvovalinta, joka ohjaa osaltaan ajatteluamme. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitos. — Ja nyt tosiaan siirrytään näihin minuutin mittaisiin debattipuheenvuoroihin. — Edustaja Mäkisalo-Ropponen aloittaa.

15.06 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tulevaisuusselonteko on ollut tarkoitus antaa eduskunnalle kaksiosaisena niin, että ensimmäinen osa on kauden puolivälissä ja sen pohjalta laadittu toinen osa kauden loppupuolella, mutta ei suinkaan näin lopussa. On kohtuutonta, että joudumme tulevaisuusvaliokunnassa näin lyhyellä aikajänteellä paneutumaan näin laajaan selontekoon, ja ikävä, että tämä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

käsittely on näin lähellä kauden loppua. Ymmärrän toki, että monet meitä kohdanneet kriisit kyllä selittävät tätä asiaa osin, mutta olen pahoillani, että selontekoon kuuluva avoin keskustelu jää nyt liian niukaksi ja lyhyeksi. Tulevaisuusselonteon käsittelyn eduskunnassa tulisi antaa näkökulmia seuraavalle hallitukselle ja eduskunnalle tulevaisuussuuntautuneeseen päätöksentekoon, ja toivottavasti pystymme vastaamaan tähän haasteeseen tulevaisuusvaliokunnassa. Toivon, että jatkossa palataan siihen, että selonteko on aidosti kaksiosainen ja että sen käsittelyyn varataan riittävästi aikaa täällä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Vähämäki.

15.07 Ville Vähämäki ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, kunnioitettu puhemies! Edustaja Juvonen nosti esiin hyvin tämän dilemman valtionvelasta ja kysymyksen siitä, syömmekö lastemme piikkiin. Todellakin otimme viime vuonnakin jokaista suomalaista kohden 1 500 lisää velkaa ja tänä kuluvana vuonna jokaista suomalaista kohti menee noin 470 pelkästään lainojen lyhennyksiin, joten kyllähän vastaus on tavallaan siinä. Mehän syömmekö lastemme piikkiin, mutta toisaalta tulevaisuudessa joku omistaa ne valtion bondit — se voi olla vaikka työeläkeyhtiö — ja joku saa myöskin sen tuoton. Mutta sitten ongelma on palvelutuotannossa, mitä edustaja Juvonen nosti hyvin esille: elikkä mikä on ihmisten palveluittain tulevaisuus ja hyvinvointialueitten palveluittain tulevaisuus? Jos valtion kassasta menee isompi osa lainojen lyhennyksiin, niin miten me pystytään sinne hyvinvointialueille sitä budjetointia kohentamaan? Tämä on se [Puhemies koputtaa] keskeinen kysymys.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Wallinheimo.

15.08 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn kyllä edustaja Mäkisalo-Ropposen kritiikkiin tästä prosessista.

Mutta, arvoisa puhemies, tänään Euroopassa syntyvä lapsi elää noin satavuotiaaksi, tulee työskentelemään alalla, jota ei ole olemassa, ja opiskelemaan alaa, jota ei ole olemassa, eli vauhti tässä teknologisessa kehityksessä on valtava. Meillä Suomessa nytkin on tilanne se, että maailman kymmenestä suurimmasta startup-yrityksestä kahdeksan olisi ollut lähtökohtaisesti laittomia Suomessa, joten tietyllä lailla meidän lainsäädännön ketteryys ei pysy perässä.

Toinen ongelma on se, että meidät esimerkiksi muutama vuosi sitten yllätettiin koodaripulalla — yhtäkkiä huomattiinkin, että meillä on kymmenientuhansien koodareiden vajaus Suomessa. Ja toinen on sitten esimerkiksi tiekartta tästä, että hoitajia tarvittaisiin vuoteen 35 mennessä 200 000 kappaletta.

Miten pääministeri näkee, kuinka tämmöisestä tulevaisuuden skenaariosta selviämme, mitä lainsäädännössä olisi kehitettävää, tai sitten yleensä tässä osaajapulan kartoituksessa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Vehviläinen.

15.09 Anu Vehviläinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu osoittaa sen, että meillä nämä aikajänteet kulkevat ihan ristiin: puhutaan tästä päivästä, tulevasta vuodesta, vaalikaudesta ja sitten näistä pidemmän aikajänteen kysymyksistä. Ja se onkin oikein hyvä kysymys, kun jokainen pohtii mielessään, mitä ajattelee sillä tämän-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

kin tulevaisuusselonteon aikajänteellä. Tässä on tehty ne skenaariot 2040:een, ja ainakin itse ajattelen, että se voi olla vähän pidempikin.

Haluan tässä puheenvuorossa korostaa kyllä sitä, että olipa aikajänne mikä tahansa, niin tässä talossa olevien päättäjien on aina pystyttävä vastaamaan, olemaan vastuussa, siitä, että kaikki ihmiset pidetään mukana koko maassa, eri väestöryhmät, ja täällä pystytään hyväksyttävyyttä lisäämään sille, minkälaisia uusia asioita vaikka teknologisessa kehityksessä, digitalisaatiossa ynnä muussa meitä kaiken kaikkiaan haastaa. Se on minusta tosi tärkeätä, että me kaikki perehdymme näihin asioihin.

Prosessista voidaan olla nyt monta mieltä, [Puhemies koputtaa] mutta tällä mennään, ja minusta on parempi, että tämä kuitenkin annettiin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Utskottets ordförande, ledamot Strand.

15.10 Joakim Strand r (vastauspuheenvuoro): Tack, ärade talman, arvoisa puhemies! Haluaisin vielä nostaa esiin selonteossakin mainitun avaruuden strategisen merkityksen. Moni esimerkiksi liikenteen ja teollisuustuotannon palvelu tukeutuu jo nyt satelliittien tarjoamiin ratkaisuihin. Yksi käytännön esimerkki siitä, kuinka tärkeitä nämä satelliitit ovat olleet ja ovat, on se, että pystymme hyödyntämään satelliittien tuottamaa kuvavirtaa esimerkiksi Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan. Toisaalta on selvää, että pitää myös olla varovainen sen suhteen, että avaruutta hyödynnettäisiin sotilaallisessa merkityksessä. Tästä olemme kuulleet aika paljon myös tulevaisuusvaliokunnassa.

Selonteossa mainitaan aivan oikein, että Suomelle tarjoutuu suuri liiketoimintapotentiaali, kun avaruusdatan saatavuus kasvaa ja data yhdistetään muihin tietolähdesovelluksiin. Sovelluskohteiden arkipäiväistyminen mahdollistaisi erilaiset avaruusteknologiaan ja dataan perustuvat palvelut ja sovellukset, joten kysyisinkin, arvoisa pääministeri: millaisia mahdollisuuksia te näette avaruustoiminnassa olevan Suomelle?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Hänninen.

15.11 Katja Hänninen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tulevaisuusselonteko tosiaan tuli vähän viime tipassa, mutta on erittäin tärkeää, että se tuli.

Itse ajattelen niin, että pitää ottaa myös tämä toimeentulon tulevaisuus ja varallisuuden keskittyminen yhdeksi tarkastelun kohteeksi. Nykyinen talousjärjestelmä ei toimi, mikäli halutaan vähentää maailmasta köyhyyttä ja tuloeroja ja estää varallisuuden keskittymistä yhä vain harvempien käsiin.

Nuoret ovat myös huolissaan tällä hetkellä omasta toimeentulostaan ja vanhempien toimeentulosta. Tämä kävi selville kyselystä, johon vastasi 1 281 nuorta, valtaosin teini-ikäisiä. Olisi erittäin tärkeää, että me myös uudistaisimme meidän sosiaaliturvajärjestelmää oikeudenmukaisemmaksi, sillä tulevaisuuden näkökulmasta yksi tärkeimmistä tavoitteistamme tulisi olla köyhyyden ja eriarvoisuuden torjuminen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Östman.

15.12 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selonteon teemana on muun muassa tietopolitiikan määrittäminen, tekoälyn hyödyntäminen laajasti ja tekoälyn osaamistarpeet sekä alusta- ja datatalous. Tekoälyn käytöstä, etiikasta ja siihen liittyvästä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

lainsäädäntötarpeesta olisi syytä keskustella ennen kuin on myöhäistä. Sen lisäksi, että kysytään, minkälaista on eettinen tekoäly, onkin syytä kysyä, kenellä on valta vaikuttaa tekoälyn kehitykseen ja sen käyttöön — ja erityisesti myös, mitkä tahot hyötyvät tekoälyn mahdollisen sääntelyn puutteesta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Juvonen.

15.13 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! EETU ry teki tutkimuksen ”Huomisen kynnyksellä”, josta paljastui, että 73 prosenttia 55—84-vuotiaista pitää suomalaisten hoivapalvelujen laatua huonona ja on sitä mieltä, että laaturikkomuksiin on puututtava. He nostivat huolina myös eläkkeen pienuuden ja taloudellisen pärjäämisen, samoin kuin myös sen, miten pääsee liikkumaan tulevaisuudessa. He pelkäsivät liikunta-kyvyn menetystä. Mutta siellä oli myös yhtenä huolena vieraan vallan hyökkäys.

Kysyisin tästä tulevaisuusselonteosta, kun olen lukenut tätä ja olen huomannut, että tässä ei ole oikeastaan turvallisuutta käsitelty ollenkaan. Olisi voitu ottaa esimerkkejä Ruotsista, jonka sisäinen turvallisuus on järkkynyt. Siellä on jengisotaa, jota käydään muun muassa huumekaupan kautta. Kysyisin: millä tavalla turvallisuus liittyy tähän selonteokoon, ja millä tavalla se vastaisi myös esimerkiksi ikäihmisten tulevaisuuden huoleen? Kun he pelkäävät turvallisuutensa puolesta, ja toki me kaikki, niin millä tavalla, arvoisa pääministeri, [Puhemies koputtaa] näihin kysymyksiin vastataan?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kiuru.

15.14 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Väestökehitys globaalilla tasolla ja tietysti Suomen tasolla on myös tässä selonteossa vahvasti esillä. Väestönkasvun nopein vaihe on takana, ja on lupaavia merkkejä siitä, että kasvu saavutetaan karkeasti noin 10 miljardin tasolla, mikä ylittää sekin moninkertaisesti maailman kantokyvyn. Afrikassa väkimäärä kasvaa edelleen nopeasti, ja on arvioitu tässä selonteossa, että vuoteen 2050 mennessä Afrikan väkiluku kaksinkertaistuisi. Pelkkä lisäys vastaa noin kahta Euroopan väkilukua, yli kahta. Se puolestaan kertoisi, että väestöpaine Afrikasta Eurooppaan kasvaa. Tämä varmasti täytyy ottaa yhtenä skenaariona ja megatrendinä näkyviin. — Se oli minuutti tässä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Se oli minuutti tässä kohtaa tämä skenaario. — Edustaja Pirttilahti.

15.15 Arto Pirttilahti kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitokset tästä tulevaisuusselonteosta. Tässä on monipuolisesti käsitelty varsinkin näitten neljän skenaarion kautta tulevaisuutta, ja tietenkin tässä on vielä pohdittu sitä, minkälaiset kriisitekijät tai satunnaistekijät sitten vielä lisäksi muuttavat niitä, eli otan nyt esimerkkinä tämän covidin. Me tässä työn murroksesta paljon puhuttiin, mutta nyt ollaan jo sitten etätyössä menossa. Teknologinen nopeus, teknologian muutoksen nopeus, on myös yksi asia.

Sitten tähän kakkososioon. Meillähän on tavallaan eduskunnassa harjoiteltu tätä eli parlamentaarisen työn kautta katsomista kaksikin eduskuntakautta eteenpäin tki-työryhmässä ja sitten Väylä 12:ssa, mutta niissä ainakin tulee vastaan se, millä tavalla sitten raha seuraa niitä asioita. Itse tuossa pohdin myös, kun tässä on tätä EU:n ennakointia pohdittu, että ai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

nakin tämmöisenä suomalaisena parlamentaarikkona nämä komission esitykset tulevat aika puskista niin sanotusti. Tässä olisi hyvä, jos pystyttäisiin ennakoimaan ja katsomaan myös pidempään, mikä on Suomen kanta näihin asioihin ja sen tilanteen kehittämiseen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Elo.

15.17 Tiina Elo vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On arvokasta, että meillä on tänään tässä salissa varsin yhtenäinen näkemys siitä, että me halutaan rakentaa kestävää tulevaisuutta tuleville sukupolville. Tämä tulevaisuusselonteko antaa hyvän pohjan käydä keskustelua siitä, miten me luotsataan Suomea yhtenäisenä yhteiskuntana halki kriisien kohti sellaista tulevaisuutta, jossa hyvinvointi on rakennettu ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväälle pohjalle.

Elämme valtavaa kestävyysmurrosta. Luontokadon ja ilmastokriisin pysäyttämiseksi on välttämätöntä, että meidän koko talousjärjestelmä sovitetaan maapallon ekologisiin rajoihin. Kestävän tulevaisuuden rakentamiseen me tarvitaan kaikki yhteiskunnan toimijat mukaan. Satsaukset koulutukseen, tutkimukseen ja innovaatioihin ovat elintärkeitä satsauksia tulevaisuuteen, ja on aivan selvää, että elinkeinoelämä, yritykset ovat ne, missä niitä ratkaisuja ja niitä kestäviä tulevaisuuden tekoja tehdään, ja sitä meidän tulee osaltamme tässä salissa tukea.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kinnunen.

15.18 Mikko Kinnunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Adele, 3-vuotias pojantyttyäreni, kysyi minulta eilen, kun tein lähtöä, miksi sinä taas lähdet sinne Helsinkiin. Olemme täällä juuri hänen ja kaikkien lasten ja nuorten vuoksi. Rakennamme hyvää ja onnellista tulevaisuutta lapsillemme ja lastemme lapsille, että he löytävät vahvuutensa, paikkansa aktiivisina ja vastuuta kantavina kansalaisina. Lapset ja nuoret tulee ottaa mukaan oman tulevaisuutensa valmisteluun. He lopulta tekevät tulevaisuuden. Pidetään kaikki mukana. Se on myös tulevaisuusselonteon mukainen ajatus. Sivistysvaliokunta on näyttänyt tässä mallia. Olemme kuulleet lapsia ja nuoria asiantuntijoina työssämme. Aivan hiltaintain perustettiin digitaalinen alusta päättäjien ja nuorten keskusteluja varten. Kysyn pääministeriltä: miten saamme lapset ja nuoret [Puhemies koputtaa] rakentamaan yhteistä tulevaisuutta kaikilla päätöksenteon tasoilla?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Reijonen.

15.19 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nyt käsittelemme tulevaisuusselontekoa. Täällä oli kyllä aika mielenkiintoisia kohtia. Totta kai toivoisi, että aika paljon keskityttäisiin näihin Suomen asioihin. On tässä keskityttykin. Mutta ihan muutama asia siitä, mitä nousi itselle mieleen edellisten lisäksi.

Tuo Suomen velka on huolestuttava, ja myös nämä ruoka- ja energia-asiat ovat huolestuttavia. Tämä selonteko oli 350-sivuinen opus, ja siellä nousi esille esimerkiksi tämmöinen piirroskuva, missä oli henkilö, joka sanoi, että onkohan ensi vuonna sitä riisiä — tai tyyliin tällä tavalla. Jotenkin olisin toivonut, että ehkä olisi voinut siihen laittaa vaikka jotakin Suomeenkin liittyvää: että onko meillä ensi vuonna vehnää tai kauraa tai ruista ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

kenties sitä turvettakin, että onko sitä energiaa. Toivoisin kyllä, että enemmän panostettaisiin semmoiseen keskittymiseen.

Mutta tämä velka-asia on vielä semmoinen, että toivoisin, että tiedettäisiin, minnekä se Suomi oikein on velkaa. Suomi on velkaa vaikka minnekä, mutta minnekä maihin käytännössä ollaan velkaa? [Puhemies koputtaa] Velka suurenee, mutta ei oikein tiedetä, minnekä kaikkialle ollaan velkaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Kontula.

15.20 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Niin, arvoisa puhemies, enitenhän Suomi on velkaa tällä hetkellä Suomen Pankille.

Minua henkilökohtaisesti huolestuttaa eniten se, että meillä koko tulevaisuuskeskustelua politiikassa käydään edelleen sillä oletuksella, että meillä on jatkuvasti kasvava talous. Tällä hetkellä ymmärtääkseni ajatellaan, että on mahdollista, että me pystytään pitämään talouskasvu, mutta huomattavasti todennäköisempää on, että ei pystytä. Meillä on kaksi vaihtoehtoa: joko me saadaan ympäristötoimet tehtyä ja ne maksavat niin paljon, että talous droppaa hetkellisesti, ja sitten ehkä kasvuun saatetaan päästä takaisin, tai ympäristötoimia ei tehdä, jolloin talous droppaa vähän myöhemmin mutta pitkäaikaisesti ja erittäin syvästi. Kummassakin tilanteessa viisas valtio varautuisi siihen, millainen yhteiskunnan tulisi olla, jotta se ei ajaudu kaaokseen supistuvan talouden oloissa, koska se on kuitenkin vielä todennäköisin skenaario.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt myönnän puheenvuorot vielä edustajille Kalli, Puisto ja Hoskonen, ja sen jälkeen pääministeri. — Edustaja Kalli.

15.21 Eeva Kalli kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Miten suomalaiset ja Suomi pärjäävät yhä epävarmemmaksi ja monimutkaisemmaksi käyvässä maailmassa, joka todella muuttuu koko ajan yhä nopeammalla tahdilla? Me selviämme kyllä yhdessä toimien — yhdessä toimien, se on keskustan vastaus, ja myös tulevaisuusselonteossa nostetaan aivan oikein esiin nimenomaan yhteistyön tarve. Yhteistyötä tarvitaan etenkin isoissa asioissa: huolenpidossa isänmaan turvallisuudesta, siinä että saamme ihmisille töitä ja talouden kuntoon, siinä että pidämme jokaisen suomalaisen ja koko maan mukana, aivan kuten esimerkiksi edustaja Vehviläinen äsken hyvin korosti. Nyt jos koskaan tarvitaan myös siltojen rakentamista, ei siltojen polttamista, ja syy on hyvin yksinkertainen: ratkaisutavat ongelmat koskettavat kaikkia suomalaisia henkilökohtaisista ominaisuuksista, puoluekirjasta, lompakon paksuudesta tai kotiosoitteesta riippumatta, [Puhemies koputtaa] koska tulevaisuus on yhteinen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Puisto.

15.22 Sakari Puisto ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Strand otti hyvin esille tämän teknologia- ja satelliittipuolen, mikä on kehittynyt todella nopeasti. Aikaisemminhan siinä on ollut sellainen tilanne, että on kiinnostanut maanpinnalla joku tietty alue, mitä siellä tapahtuu, ja sitten tilataan aika tällaiselta jäykältä satelliitilta, joka sitten kuvaa sen kerran. Mutta nyt kun tehdään tällaisia pieniä satelliitteja, niin nehan pystyvät tekemään tätä kuvantamista lähestulkoon jatkuvasti tai ainakin tiheään, jolloin pystytään nä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

kemään joidenkin tuntien välein, mitä sillä alueella on tapahtunut. Tällähän voi olla suuri merkitys, sanotaan, vaikka vakuutustoiminnalle: todennetaan esimerkiksi semmoisia kehityskulkuja, mitä muuten on hankalaa tai kallista todentaa. Tai jotain laivaliikennettä voidaan havainnoida, tai metsien, puun tilavuutta, biomassan tilavuutta, ja niin edespäin. Suomessahan on paljon potentiaalia tällä alalla, muutama oikeinkin hyvä yritys. Tämä ei ole suinkaan ainoa teknologia-ala, millä meillä on läpimurtopotentiaalia. Kysyisin pääministeriltä: kuinka perillä te olette valtioneuvostossa näistä kehityskuluista?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt vielä edustaja Hoskonen, ja sen jälkeen pääministeri.

15.23 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä selonteko on toki tärkeä asiakirja, sanoisin, että aika pitkälti ylätasen pohdintaa, miten asioiden tulisi olla, mutta kun katsotaan tavallisen ihmisen näkökulmasta, niin olemme todella isoissa vaikeuksissa. Valtionvelan määrä, julkisen velan määrä, alkaa olla sillä tasolla, että olemme vaikeuksissa lähivuosina. Ainakin Euroopan keskuspankki näyttäisi nostavan edelleen korkoja. Tämmöiset velan määrät tulevat johtamaan siihen, että talouden intensiteetti heikkenee, kun rahaa virtaa maasta. Kaiken tämänhän nuoret maksavat sitten aikanaan omistaan, se on vain heille siirrettyä verotusta.

Pahinta tässä on sitten se, että kun meillä omassa talouselämässä on vaikeuksia, se vaikuttaa meidän tulevaisuuteen rajusti. Tällä hetkellä meillä on energiapolitiikassa tilanne, että vaikka hallitusohjelmassa muuta lukee, niin me ajetaan armottomat määrät arvokasta runkopuuta suoraan polttoon. Meillä suljetaan kohta sellutehtaat. Tätäkö me haluamme? Se on kamala tulevaisuuden visio, että metsäteollisuutta ajetaan alas. Meidän pitää lähteä huolehtimaan suomalaisen teollisuuden tulevaisuudesta. Kaikki muu on turhaa, koska olkoon maailmassa mitä tahansa, niin jos suomalaisten vointi heikkenee, [Puhemies koputtaa] niin sitä ei kyllä ilmastonmuutoksen puheilla pystytä torjumaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt pääministeri Marin, olkaa hyvä.

15.24 Pääministeri Sanna Marin: Arvoisa puhemies! Kiitän kaikkia eduskuntaryhmiä ryhmäpuheenvuoroista, kansanedustajia puheenvuoroista täällä salissa ja tulevaisuusvaliokunnan jäseniä hyvästä yhteistyöstä. Mielestäni on tärkeää, että meillä on tulevaisuusselonteon kautta mahdollisuus käydä laajaa, pohdiskelevaa, analyyttistä keskustelua tulevaisuuden skenaarioista, varautua erilaisiin uhkiin, ennakoida ja käsitellä asioita tällä tavalla rakenteellisesti, minkä selonteko mahdollistaa. Tietenkään kaikkia skenaarioita me emme pysty kirjoittamaan, mutta kuten tuossa alkupuheenvuorossani totesin, jo itse tämä vuoropuhelu luo mahdollisuuden sille, että hahmottaisimme maailmaa ja omaa tulevaisuuttamme paremmin.

Täällä puheenvuoroissa tuli hyviä huomioita erityisesti esimerkiksi teknologioiden merkityksestä. Olen täysin samaa mieltä. Tämä tulee vaikuttamaan meidän kaikkien tulevaisuuteen hyvin monella tavalla, on kyse sitten avaruusteknologioista tai avaruudesta, on kyse kvanttilaskennasta tai tekoälystä. Suomi voi kaikissa näissä kysymyksissä olla koonsa paljon suurempi toimija, niin kuin me tällä hetkellä jo olemme, ja meillä on paljon mahdollisuuksia nimenomaisesti sen vahvan osaamis- ja koulutuspohjan puitteissa, joka Suomessa on perinteisesti ollut meidän iso vahvuutemme. Näen myös, että meillä on mah-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

dollisuus olla kokoamme isompi toimija maailmassa. Meillä on ratkaisuja, meillä on paljon sellaista, mistä me voimme muualle näyttää esimerkkiä, ja tämä on kaikki sellaista, mitä meidän kannattaa ylpeästi pitää esillä.

Täällä kysyttiin myös sitä, millä tavalla me voimme varmistaa, että lasten ja nuorten äänet kuullaan näiden tulevaisuusselonteiden tai ylipäättänsä tulevaisuuskeskustelun osalta. Tämä on erittäin tärkeä huomio. Mehän emme tee tulevaisuutta itsellemme. Me rakennamme sitä tietenkin lasten ja nuorten takia, niin että heillä olisi parempi tulevaisuus, ja erityisesti esimerkiksi ilmastoon ja ympäristöön liittyvät kysymykset ovat niitä kriittisen tärkeitä kysymyksiä, joita meidän on yhdessä ratkottava, jotta lapsillamme ja nuorillamme on parempi ja valoisampi tulevaisuus edessään.

Tämä keskustelu tulee jatkumaan, me tulemme sitä yhdessä käymään.

Ja todella, olen pahoillani siitä, että tämä tulee vaalikauden myöhäisessä vaiheessa. Kuten tuossa alussa kuvasin, se johtuu ennen muuta siitä, että meidän toimintaympäristössämme on viimeisen vuoden aikana tapahtunut dramaattisia muutoksia ja nämä muutokset ja niiden vaikutukset on tietenkin haluttu myös tähän tulevaisuusselontekoon ottaa mukaan ja huomioida, ja tästäkin vuoropuhelua olemme käyneet eduskunnan kanssa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Nyt annetun aikataulun puitteissa ehdimme ottaa vielä yhden puheenvuoron. — Edustaja Kinnunen.

15.27 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Millä tiellä olemme? Onko edessämme yhteistyön maailma, kiihtyneen kilpailun maailma, itäinen maailma vai murtuva maailma vai jotakin niiden väliltä? Nämä neljä skenaariota saamme eteemme tulevaisuusselonteossa. Näitähän on tehty jo yli 30 vuoden ajan. Millä tiellä olemme?

Skenaariot eivät ole ennustamista, vaan ne auttavat hahmottamaan mahdollisia kehityskulkuja. Ne antavat työkaluja pohtia, millaiset päätökset vievät Suomea ja koko maailmaa kohti parempaa tulevaisuutta ja yhteistyön maailmaa. Samalla skenaariot auttavat näkemään myös sen, miltä haluamme välttyä. Asiat eivät vain tapahdu, vaan nykyisyys ja tulevaisuus tehdään päätöksin, yhdessä.

Arvoisa puhemies! Selonteon mukaan sivistysperusta rakentuu laadukkaan kasvatuksen, koulutuksen, tutkimuksen ja kulttuurin pohjalle. Voimme tavoitella sivistyksellä ja koulutuksella hyvää tulevaisuutta ja vähentää eriarvoisuutta. Jos täällä asuvat ihmiset ovat osaavia ja luovia, he pärjäävät tulevaisuuden alati muuttuvassa työelämässä. Samalla syntyy työtä ja hyvinvointia koko maahan. Sivistys rakentaa ihmisten välistä luottamusta ja kunnioitusta sekä kriittistä ajattelua, kuten selonteossa tuodaan esiin. Meidän tulee löytää yhdessä ratkaisuja kaikkiin visaisiin ongelmiin. Tehdään tulevaisuus yhdessä. Meidän tulee toimia niin, että kyky yhteistyöhön ja ratkaisujen etsimiseen toteutuu koko maassamme sen laidasta laitaan.

Arvoisa puhemies! Ukrainan sota on näyttänyt karusti sen, että emme voi olla vain tuontiriuun varassa. Ilman suomalaisia ruuantuottajia meille kaikille tulee nälkä. Aurojen sijaan panssarivaunut kuopivat Ukrainan viljavaa maata. Maailman vilja-aitta kumisee tyhjyyttään, ja vaikutukset esimerkiksi Afrikassa ovat sen vuoksi dramaattiset. Selonteossa tunnistetaan oikeudenmukaisen ja ympäristöystävällisen ruuantuotannon merkitys tulevaisuuden maailman kannalta. Päällä olevan sodan lisäksi iso kriisi on ilmastonmuutos, jonka vaikutukset tuntuvat jo nyt. On uusia tuholaisia, aiempaa kovempia myrskyjä, paahtavaa hellettä. Suomessa olemme todistaneet harvinaisia tammikuun tulvia. Meidän tulee paran-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

taa kotimaisten ruuantuottajien tilannetta ja samalla kehittää luonnolle hyvien ratkaisujen kehittämistä ja toteuttamista viljelyssä.

Arvoisa puhemies! Pystymmekö pitämään koko maan asuttuna? Tulevaisuusselonteon parhaassa skenaariossa arvioidaan, että osallistuminen, osallisuus ja yhdenvertaisuus toteutuvat kattavasti koko maassa, kuten myös perus- ja ihmisoikeudet. Tähän meillä on täydet mahdollisuudet. Lähes miljoona suomalaista haaveilee paluusta maalle ja työelämän muuttumisen takia myös pystyy toteuttamaan sen. Tarvitaan päätöksiä, jotka tukevat näitä unelmia. Huomisen maaseudulla tulee olemaan hyvin erityyppistä liiketoimintaa. Kestävä maatalous ja uudenlainen pienyrittäjyys elävät rinta rinnan. Maaseudulle tarvitaan kattava tieliikenneverkko, jotta etätyö ja paikasta riippumaton työ on mahdollista. Kouluihin tarvitaan kattavasti yrittäjyyskasvatusta, jotta valmiudet yrittää kehittyvät. Kun sekä maaseutu että kaupunkiseutu kehittyvät, koko Suomi kukoistaa.

Arvon puhemies! Olen kahden tytön ja viiden pojan isä ja kahdeksan lapsenlapsen ukki. On hienoa, että teemme täällä työtä lasten ja lastenlasten, tulevien sukupolvien, hyväksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin on. — Nyt, arvoisat edustajat, valitettavasti se puolitoista tuntia, joka tässä vaiheessa tätä keskustelua varten annettiin, on ylitetty. Eli keskustelu ja asian käsittely keskeytetään ja asian käsittelyä jatketaan eli toisin sanoen paluu tulevaisuuteen tapahtuu tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.33.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.31.

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä. Keskustelu jatkuu. — Edustaja Salonen poissa. — Edustaja Elo.

20.32 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Elämme keskellä ekologista kestävyyskriisiä. Tämä tunnistetaan myös valtioneuvoston tulevaisuusselonteossa, joka on nyt eduskunnan käsittelyssä. Ilmastomuutos ja luontokato maalaavat monien mieliin synkkää kuvaa tulevaisuudesta. Ydinkysymys on, miten varmistamme tulevien sukupolvien mahdollisuudet onnelliseen elämään. Meidän on siirryttävä luonnon tilaa ja ihmisten hyvinvointia parantavaan yhteiskuntaan. Ekologisella jälleenrakennuksella on kiire.

Vaikuttavia toimia on jo tehty. Ne ovat johtaneet paitsi puhtaampaan ympäristöön myös teollisuutemme kehitykseen sekä kilpailukyvyn ja osaamisen kasvuun. Vihreän siirtymän hyödyt ovat näkyneet meillä konkreettisesti erityisesti nyt energiakriisin keskellä. Työtä ja päätöksiä luontokadon ja ilmastokriisin ratkaisemiseksi on jatkettava tinkimättömästi ja parhaaseen saatavilla olevaan tietoon perustuen. Vihreää siirtymää on edistettävä entistä päättäväisemmin, ja samalla on huolehdittava siirtymän reiluudesta niin, että kaikki pysyvät muutoksessa mukana.

Arvoisa puhemies! Ekologinen kestävyyskriisi ja eriarvoisuuden kasvu aiheuttavat painetta myös taloudelle. Ilmastomuutoksen myötä lisääntyvät äärimmäiset sääolot ja luontokadosta johtuva luonnon tarjoamien palveluiden romahdus aiheuttavat vakavia seurauk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

sia niin globaalille kuin kansalliselle taloudelle. Käytämme tällä hetkellä luonnonvaroja kestävämmästä suhteesta maapallon kantokykyyn. Luontokadon ja ilmastomuutoksen pysäyttämiseksi on välttämätöntä, että talousjärjestelmämme sovitetaan maapallon ekologisiin rajoihin. Uusiutumattomien raaka-aineiden ja fossiilienergian käyttö on korvattava puhtailla, uusiutuvilla ja vastuullisilla kiertotalouteen pohjaavilla ratkaisuilla. Luonnonvarojen niukentuessa globaalisti meidän on myös löydettävä nykyistä resurssitehokkaammat tavat luonnonvarojen hyödyntämiseen.

Ilmastokriisin hillitseminen ja luontokadon pysäyttäminen vaativat radikaalimpaa muutosta ihmisten toimintaan kuin mitä yleisesti ymmärretään. Ihmisen toiminta ja käyttäytyminen saattaa kuitenkin olla jo saavuttamassa tarvitsemamme keikahduspisteen. Tällä hetkellä ihmiset ovat jo heränneet kestävämpään kuluttamiseen ja syömiseen. Kestävämmät elämäntavat valtavirtaistuvat. Fossiilisista polttoaineista luopumiselle on yhä enemmän vaihtoehtoja.

Kestävyyspaneelin julkaisussa Myönteinen tulevaisuus Suomelle puhutaan hankaluus-harhasta, joka tarkoittaa käsitystä tarvittavasta muutoksesta hankalampana kuin mitä se todellisuudessa on. Harhaan liittyy käsitys muutoksesta jostain luopumisena, vaikka kyse on ihmisen ja luonnon kannalta kestävämmän ja hyvinvointia paremmin luovan tulevaisuuden rakentamisesta. Tämä harha on murrettava ja nähtävä vihreä siirtymä mahdollisuutena Suomelle, mahdollisuutena kehittää taloutta, luoda uutta osaamista ja vientimahdollisuuksia sekä vähentää eriarvoisuutta, ennen kaikkea mahdollisuutena jättää tuleville sukupolville mahdollisuus elää hyvinvoivalla planeetalla.

Arvoisa puhemies! Elämme tällä hetkellä monien kriisien maailmassa. Se kärjistää helposti keskustelua ja polarisoi mielipiteitä. Tällaisessa tilanteessa voi olla vaikea etsiä myönteisiä ja realistisia tulevaisuudennäkymiä. Suomella on kuitenkin kaikki mahdollisuudet ja edellytykset olla muulle maailmalle suunnannäyttäjä. Se edellyttää satsauksia laadukkaaseen koulutukseen, tutkimukseen ja innovaatioihin. Elinkeinoelämällä on tärkeä rooli tulevaisuuden ratkaisujen kehittämisessä ja käyttöönotossa. Siihen meidän on fiksulla sääntelyllä ja kannusteilla ohjattava. Olemme jo tehneet Suomessa tärkeitä päätöksiä kiertotalouden valtavirtaistamiseksi, kulutuksen vähentämiseksi, liikenteen sähköistämiseksi, kasvipohjaisen ruokavalion suosimiseksi sekä uusiutuvaan energiaan siirtymiseksi. Tätä työtä on nyt määrätietoisesti jatkettava.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuuden haasteita emme voi etukäteen tietää, mutta kansanedustajina meidän tehtävämme on huolehtia siitä, että lainsäädäntö pysyy maailman muutoksessa mukana ja luo pohjaa kestävästä tulevaisuudesta mahdollistaville ratkaisuille. Tarvitsemme päättäjiä, jotka katsovat rohkeasti tulevaisuuteen ja keskittyvät vaikuttamaan siihen, että saamme säilytettyä planeettamme elinkelpoisena myös tuleville sukupolville.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Virta poissa, edustaja Reijonen poissa, edustaja Kivisaari poissa, edustaja Könttä poissa, edustaja Pirttilahti poissa. — Edustaja Kiviranta.

20.37 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Koronapandemian vaikutukset näkyvät edelleen maailmantaloudessa, eivät vähiten siksi, että pandemia pääsi vasta vähän aikaa sitten Kiinassa toden teolla valloilleen. Venäjän hyökkäyssodan alusta on tasan kuukauden kuluttua kulunut vuosi, eikä loppua ole näköpiirissä. Sota ja pakotteet ovat omiaan kasvattamaan taloudellista epävarmuutta, erityisesti Euroopassa. Ympäristölliset, taloudelliset, teknologiset ja yhteiskunnalliset muutostekijät vaikuttavat kaikki merkittäväällä tavalla tu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

levaisuuteemme. Ilmastonmuutos, talouden iso kuva, teknologinen kehitys ja demokraattisten yhteiskuntien tulevaisuus ovat meille olennaisia kehityskulkuja, jotka yhdessä määrittävät tulevaisuuttamme. Tehtävämme täällä eduskunnassa nyt ja jatkossa on tehdä sellaista lainsäädäntöä, että olemme mahdollisimman hyvin valmistautuneet tulevaisuuden haasteisiin. Ilmastonmuutos, globaali muuttoliike ja kriisit tarkoittavat myös Suomeen kohdistuvaa kasvavaa painetta, johon on varauduttava. Kansainväliset muuttoliikkeet haastavat Eurooppaa, kuten nyt käsittelyssä olevassa selonteossakin todetaan.

Arvoisa puhemies! Yksi asia, johon tulee kiinnittää erityistä huomiota, on väestön vanheneminen ja työikäisen väestön väheneminen. Vanhushuoltosuhde kuvaa vähintään 65-vuotiaiden lukumäärän suhdetta työikäiseen eli 15—64-vuotiaaseen väestöön. Se on meillä nyt 35, joka on maailman neljänneksi korkein. Vanhushuoltosuhteen ennustetaan olevan 45 vuonna 2035, ja se voi nousta vuonna 2060 jopa 90:een riippuen syntyvyyden ja muuttoliikkeen kehityksestä. Suomen väestönkasvua ylläpitää muuttovoitto ulkomailta. Nettomaahanmuutto on noin 16 000 henkilöä vuodessa. Maahanmuuttajat ovat muuta väestöä nuorempia, joten muutto vaikuttaa myös ikärakenteeseen sitä tervehdyttävästi. Olennaista tässä on maahanmuuttajien sopeutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan. Kotoutuminen on avainasemassa, mutta erityisen vaikuttavaa on maahanmuuttajien kulttuurinen tausta. Lähtömaalla vaikuttaisi olevan suuri merkitys todennäköisyyteen sopeutua pohjoismaiseen yhteiskuntaan. Tämä on tullut viime vuosina selvästi ilmi Ruotsissa, ja olemme jälkijunassa tällä samalla tiellä. Tarvitsemme viisaita päätöksiä nyt ja tulevaisuudessa säilyttääksemme vakaan, toimivan, turvallisen ja puitteet hyvään elämään tarjoavan yhteiskunnan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen poissa, edustaja Strand poissa. — Edustaja Kankaanniemi.

20.40 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Me olemme suomalaisessa päätöksenteossa tehneet valtavan paljon hyviä päätöksiä vuosikymmenten aikana, itsenäisyyden aikana, mutta siitä huolimatta tänä päivänä joudumme katsomaan tulevaisuuteen aika huolestunein mielin. Meillä on tavattoman paljon kipeitä ongelmia ratkottavana.

Viime aikoina ilmastopolitiikka ja ilmastonmuutos — joka sinänsä on varmasti tapahtumassa — on johtanut siihen, että meillä kaikkea toimintaa katsotaan ilmastonmuutoksen ja sen torjunnan näkökulmasta, ikään kuin uskoen, että Suomi pienenä promillekansakuntana maailmassa pystyisi tuon ongelman ratkaisemaan. Samalla kun on siihen keskitytty, on tehty monenlaisia päätöksiä, jotka ovat kansakunnan tulevaisuutta ajatellen hyvinkin arveluttavia ja jopa vahingollisia, ja suunnitteilla on varsinkin tämäntyppisiä — muun muassa viittaa metsäpolitiikkaan ja siihen ylenmääräiseen suojeluintoon, jota EU ja kansallinen päätöksenteko kovastikin ovat ajamassa eteenpäin. Nyt onneksi ihan viime aikoina ilmastopolitiikka on jäänyt mielestäni sille reaalisesti kuuluvaan asemaan eikä enää määrää kaikkea, ja uskon, että seuraava eduskunta ja hallitus jo joutuvat ottamaan lusikan kauniiseen käteen ja toteamaan, mitkä ovat Suomen asema ja mahdollisuudet ja mikä on Suomen etu tässä kokonaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Toinen asia on EU:n ja euroalueen kehitys. Siellä on vakavia ongelmia, emmekä voi luottaa siihen, että tämä järjestelmä pysyisi pystyssä tulevina vuosina. Siihen on syytä varautua.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

Kuten edustaja Kiviranta äsken, itsekin totean tämän väestökehityksen äärettömän huolestuttavana asiana. Syntyvyys on pudonnut sieltä, kun itse olen syntynyt, 100 000:n pinnasta jopa 40 000 lapsen tasolle, ja se on kohtuuton pudotus ja luo todella synkkiä varjoja kansakunnan tulevaisuuden ylle. Siihen on kiinnitettävä vakavasti huomiota, muun muassa perhepolitiikan ja monien muiden asioiden kautta.

Velkaantuminen on meillä vakava ongelma, josta paljon puhutaan, ja siihen on paneuduttava.

Ihan vielä lopuksi otan esille alueellisen kehityksen ja aluepolitiikan, jota nykyisin ei enää edes sanana käytetä. Meillä on huolestuttava kehitys myös laajoilla maaseutualueilla, kokonaisina maakuntina, jotka taantuvat ja joissa olevien ihmisten asemaan emme pysty riittävästi vaikuttamaan. Tämä puoli pitäisi ottaa myös jatkossa hyvin vakavasti, jotta myös alueellinen tasa-arvo voisi toteutua Suomessa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Savio.

20.44 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva valtioneuvoston tulevaisuus-selonteko on hyvin laaja kokonaisuus, ja otan lyhyesti kantaa vain kahteen siihen liittyvään aihealueeseen.

Ensinnäkin totean, että selonteon useassa kohdassa nostetaan esille velkaantuminen, jonka edustaja Kankaanniemi myös äsken hyvässä puheenvuorossaan mainitsi. Valitettavasti tässä selonteossa velkaantumista käsitellään lähinnä globaalin tason ongelmana, vaikka myös Suomella on ilman muuta aihetta katsoa peiliin velkaantumisen vuoksi. Istuva hallituspohja on kasvattanut vaalikauden aikana valtionvelkaa peräti 40 miljardilla eurolla, ja nyt kun valtionlainojen korkotaso on noussut ja nousee edelleen, on julkisen talouden tila erittäin vaikea, ja tämä kaikki jättää seuraavalle eduskunnalle vain hyvin vähän liikkumavaraa.

Arvoisa puhemies! Muun muassa Valtiontalouden tarkastusviraston vaalikausiraportin mukaan Marinin hallitus on tehnyt joitakin päätöksiä, jotka ovat selkeästi rikkoneet julkisen talouden menokehysjärjestelmän periaatteita, ja näin toimittiin muun muassa kehysriihessä vuonna 2021 hallituksen ollessa ajautumaisillaan kriisiin. Tarkastusvirasto on suhtautunut epäillen myös sote-uudistuksesta tulevaisuudessa kertyviin säästöihin, ja voikin olla, että hallituksen tekemä sote-ratkaisu johtaa pikemminkin julkisten menojen nopeaan kasvuun — sen me näemme tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Veronmaksajien kantokyky on kaiken aikaa rajallisempi. Siihen vaikuttavat sekä velkaantuminen että nopea inflaatio ja elinkustannusten, kuten asumisen ja liikkumisen, nopea kustannuskehityksen nousu. Julkiset menot onkin pakko asettaa kevään eduskuntavaalien jälkeen tärkeysjärjestykseen. Valitettavasti nykyhallitus ei ole tähän pystynyt.

Arvoisa puhemies! Toisena tärkeänä ja myös hyvin ajankohtaisena asiana haluan vielä nostaa esille Suomen Nato-prosessin ja todennäköisen tulevan jäsenyytemme, vaikka emme vielä tiedäkään, milloin Turkki ja Unkari mahdollisesti ratifioivat Suomen ja Ruotsin jäsenyyden. Erityisesti Turkin kanssa näyttää olevan ongelmia.

Arvoisa puhemies! Tänään hallituksen taholta on annettu jossain määrin ristiriitaisakin viestiä siitä, eteneekö Suomi tarpeen mukaan jäsenyysprosessissa itsenäisesti, mikäli Ruotsin jäsenyys estetään Turkin toimesta pidemmäksikin aikaa — tai oikeastaan voi olla, että pahimmassa tapauksessa kokonaan. Mielestäni tässä on hyvin aiheellinen kysymys pohdit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2022 vp

tavaksi. Kyse on Suomen turvallisuudesta, ja on tärkeää, että myös tulevat sukupolvet voivat elää rauhallisessa ja turvallisessa Suomessa. Siksi Nato-jäsenyyden edistäminen on erittäin tärkeää Venäjän osoitettua täydellisen arvaamattomuutensa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin tulevaisuusvaliokuntaan, jolle muut valiokunnat voivat antaa lausunnon viimeistään 17.2.2023.